

1037 (22)

L. W.

In base gevallene verskeie die
'werklike' hoofstukke met die
bladwyser

Darius

Shelley

26/1/68

1037
(a2)

10-16

K34/120

F. Motubatsi
LETLAKALA1/73
b/c

KGAOGANYO

BOGARE

- 746 O llwe ke letšwaa Kgatamorago 1949-1951
- 747 Bopedi e tlo fihla e le kgale tshwaneng 1952-1954
- 748 Naka tša go rwešwa 1955-1959
- 749 Tše ronanago le mehlaa yeno 1960-1962
- 750 Bo dirwa ke'ng bokgōpē go masogana le
dikgarebē? 1963-1966
- 751 Kgarebe ga imišitšwe ke mmeeletšai go dirwa
bjang? 1967-1968
- 752 A re fapanye matsōgō samma 1969-1972
- 753 A ka se lebalwe Phaswa'a Marutla ka Seantlo-
gudi 1973-1975
- 754 Dikgaa tša bašimanyana le bannyana ke'ng?... 1976-1980
- 755 Ka tša Kgahlana-le-tau Mosēhla a Makwa 1981-1984
- 756 A go na le kgapeletšo ya lebollo? 1985-1988
- 757 Go dikanwa maanong, ngaka le moloyi 1989-1990
- 758 Tlwaêlanō ke'ng magareng a masogana le
methepa? 1991-1992
- 759 A go ratana ga kgarebē le lesogana, a ke ka
Magabeya? 1993-1994
- 760 Lešika la Magadimana Ntweng 1995-1999
- 761 Tlhalano ya boradia le go hlala lebitla 2000-2002
- 762 Felō ga moilêlō ke kaye, ke go reng? 2003-2006
- 763 O tseba go goka magōtlō, aa bōna mosela; aa
tšhaba! 2007-2018
- 764 Melaō le diila, go tlabukela dijo tša kgoši. 2019-2020
- 765 Ke ditaba dife tše kgoši e di boledišanago
le barwarragwe? 2021-2022
- 766 Go tsomēga tšwelopele, kwanō le therešo fēla 2023-2025
- 767 A mellotima o nyaletšwe fēla go tlo tswala
kgoši? 2026-2027

-
- 768 Nyatša mmago, godiša tatago: ke peu efe Marota? 2028-2034
- 769 A kgoši e ka itloša ka noši bakeng sa eng?.... 2032-2034
- 770 Naa morwa wa kgoši a ka dula setulo sa tatagwê
a phela? 2035-2036
- 771 Poo ga e fagolêlwe ditau ga di adimane mêênô.. 2033-2038
- 772 A melato ya monna le mosadi e ahlolwa kgorong
ya mošate, ke ge molato wo bjang? 2039
- 773 A dilo tša basadi di aroganywa go ya ka malapa
bjang? 2040
- 774 Naa go sêêba ga e be molato wo išwago tshekong? 2041
-

1037

1949

Kgaoganyô 746

34/120

3

O llwe ke letšwaa Kgatamorago - (1968).

Mohlologadi Kgatamorago Mašikare Makola wa kgorwana ya Babinatau ba Matjie le Makola o llwe ke letšwa; a llwe morwedi wa mohu Ngakabaloyi Mokgômana Tšereki Makgothe Matjie (Matšhi1). Mosadi yo ke morwedi wa mogologolo mokgômana Leswarathêbê Matjie, monna yo e kilego ya ba lenkutu la leruo la pudi le nku ngwageng wa 1903 mo tikologwaneng wa(ya) Mohlaletse. Moraka wa gagwe o be o le mo Sefalaolo go lebana le motse wa ba Radingwana.

E fele seêma sa borakgolekhukhu se teile kgomo lenaka ge ba be ba re: 'Moloyi ga a na mmala.' Mehlang yeno go bonwe ka mosadi yo Kgatamorago gore ke go rereša mmolayi wa batho ga a na lengalatsepa, e be e le motho wa go tšhabiša batho le go segišana le bohle ba tsebanago le bona; kganthe o dutile tau molopeng. E le motho wa go tseba go rêêta maina a segagabo. Mosadi yo ka baka la gôna go hlôhlônwa ke bjôna boloyi bja lapa la gagwê, a tsênwa ke mahufana ge a bona boeketlo bja morwedi wa Tšereki. Ke ge a mo kgoromeletša bahung ka molwaodutšhi. Eitše ka morago ga lehu la yo Mpapatšê, ngwanana yo o bê a ile mathuding a rakgadiagwe gomme le yêna 'ina la gagwê ke Mpapatšê(Mpapatšhê).

1950

Ka mekgwa le melaô ya Sepedi, ke gore o be a ile go ôraa mahlaku a rakgadiagwe.

Ka le lengwe la matšatšai, pudi ya moloyi yo Kgatamorago, ya gatiwa ke sefatatsela e be e putlela ka leopeng la Mohwetši, kganthe pudi ye e bolêla pontšo ya se tlaago dirêga gôna mo ya go gatwa ntshe.

Molaba-lešika o kgaugile, molodi wa Seola o kwetše gohle, o tšeo fuputša kgole le kgauswi o weditše ka ga Kgatamorago; o tsenwe ke masême mohleng mabjalwa a go boola meriri ya mafê-lêlô. Eitše ge basadi ba thôma go hlotla, a re yêna o sa ya Mabjaleng ka ga Malleka ka Matebeleng, kganthe o fegedišwa ke letšwa le mo tsene kgwetekgwete go šetše go tšola ditšwaro.

Letšatši ga le diketše, letšwa la re: 'Ngwanaa, ariye gaye ke go upe'. Mong wa lapa a mo gapeletša gore a rōbale, letšwa la re: 'E re nnang!' Ke ge kgomogadi e gwaragwara, e ngatolla, e wela tsela.

Ge a fihlile pateng, a thôma go abula ka matôlô go swana le ngwana wa leseya gomme a sepela boka tšhwene mo garegare ga paata(road).

1951 Ge sefatatsela se ntšhitše mahlo, mootledi a bona motho a gôtôka, ge a (a)rošetša ka thokwana, legafa le lona letša(sic) koloi; ke ge e le thakantswale - sefatatsela a pitlaganya. Ke ge kotsi e begwa mošata ga kgošigadi Mankopodi Thulare. Gōna mo sefatatsela se kilego sa gata pudi ya gagwê ntshe, ke gōna mowe a go tswalana le 'motor car'; ga e le ditshenkô tša baMmušo ga di na taodišo fa kgaoganyong ye.

Mokgekolo Morolane Sekgothe Magomarêlê e be nke o tseba modiro wa baloyi, a fele a re: 'Baloyi ke šika le lethathata; ge motho a ithutele bjōna, a ka se kgōnê go bo lahla ka gore thuto ya bjōna ke go hlabêlwa ka tšhiidi ya maloyi mmeleng wa moithuti gomme le gōna e le tšhiidi ya nama ya ngwana wa gago.

Ge moithuti a ka fetša sebaka se seleletšana a sa bolaye motho, tšhiidi e elego mo mmeleng wa gago, e tla bolaya wene gomme go phethagale seêma sa monna wa bogologolo se rego:

'Moipolayi ga a llelwa!'

Ditaodišo tša mokgekolo yo, di kwalagala e le tše khošego le botlalo bja tšhaologanyō ya sewo a se bonego goba go kwa go bomakgonthišabolayi. Boloyi ga bo rutwe ka kgomo, bo rutwa ka hlōōgō ya motho; ke ngwana wa mmele goba yo a tšwilego mmeleng wa gago: bolyi bo phalwa ke bongaka, ba ithutago ka ditshēka kgomo goba dihuswane go badimo, ba ka geno ba ratile gore o be ngaka.

1952

Kgaoganyō 747
(Bona page 1960)

Bopedi e tlo fihla e le kgale tshwaneng (1)

Setlaatla ke lehumo la yo bohlae bja mangwalo - go itšano mohlalefi wa malōba le maabane le lehono, fano 'Bjobopholo bja Phakana a Dimo bja Bohlōlō bja Tubatse'.

Seēma sa borakgolokhukhu se rego:

'Re bagolokwane ba Tšate;

Ga gešu ga re ile go hwa:

Re ila go fenywa!'

Ge dilo tša mo Naboomkoppies 262, fa Bogwaša, di sa beakanywa gabotse ka boetapele bja kgoši Motodi Sekhukhune, gomme gwa gopolwa seema sa borrawešu ba itšego ba re: 'Patiša pōō ka lefagolo', o tlo bōna o tlo e fenywa. Ka ngwaga wa 1964, kgōrō ya Marota e tlišeditše gore bafalaledi fa madulong aa hlōōgō ya monna - nthōlē ke masomepedi a diranta (£10). Taēlō le molaō le mokgwa wa bogōši bja Marota kgoši Motodi a swere molaō woo ka ditsetseilana, bjano go phethēga lentšu le baswana ba rego 'nama ye e bēēka lešimēlō'. Borrawešu ge ba

1953

be ba re nama e bēēka lešimēla(sic) e be e le gore: kgoši e palōlwa ke taōlō le mokgwa wa (go) buša setšhaba. Kgoši e se ka ya ekgopola gore ka boyēna a ka kgōan setšhaba kantle ga molaō ya(sic) kgōrō, kgōrōbanna ke matla a mekgwa ya pušo ya Marota; bakgōma le bakgōmana ke matla a bogoši bja go tawalwa le go bewa.

Naga ye Naboomkoppies, elego yōna madula(sic) a bagologolo ba kgoši Moukangwe wa Diaala morwa wa Thobejane e tsenwe ke bafaladi ba mahlakanasēlō, ba malōpō le ba Mantau; gare ga mabošego go binwa dikošana tša medimo goba memoya e mebe ya bahu.

Go thomilwe mekgwana ya dikōmana tša Batswako 'July 1968'; bašemanyana le bannyana ba go kolobetšwa dikerekeng le ba sehetene ke mogofe o mogolo, go lahlilwe sekolo le tša borapedi go ilwe go tseba Senkokoyi - kōmabatswakō; basadi ba badumedi go binēlwa malōpō. Baruti ba Ebangedi bo Moruti P.S. Mampuru Moruti E.S. Ramaepadi go hlabilwe ka ditheko fase, le ge medi-tēlēgana e be e sa šireleditše, e be e ka se be kgole, go hwetša thušo go beng bokêrêkê go agēlwa ntlo tša dithapēlō; bannyana šibaa ba bakgelošana - Bomonopehlalefa le Bomaruatletše. Ke mmolēlwana wa go kgeloša bana ba Majakane tumelong gore ba ye go bolla kōma ya bahetene: Esego lebollo la senna aowaa! Kōma ya maka le megabaru ya go amoga mašwana tša bošwanyana.

1954

Hlōšgōpolēlō ye: 'Bopedi e tlo fihla e le kgaale tshwaneng!' Ke molaetša go mang le mang go bawo ba bonago gore⁶⁰ seele, gomme ka gore le bona borrawešu ba be ba beetšwe mollwane ka seēma se: 'Šaku la hlōka Thōbēla, ke mojanō'. Ge motse o hlōka kgoši, ke nyatšano le makgapa.

Seēma se sengwe sa metlaee, ka kgoši Sekhukhune wa bobedi, o be a fele a re: 'Monna yo mongwe o be a na le bana gomme ba

gagwe ba rōbala ka phaphuṣeng e šele, le bawo e sego ba gagwe ba rōbala ka ga(sic) ya bōna e šele; e re ka nakō yo(sic) go selēla a apole mašela a lefesetere la 'kamora' ya bana ba gagwe gore ba tsoge ba ye sekolong: gomme ka mola go lego bana bawo e sego ba gagwe a pipetše ka garateni e ntsho gore barobadi ba ye le borōkō bja botankane; bjalo e re ka nakō ya lesome le motšho otee, a bulēlē dirōrōkōrōkō di re ga di eya sekolong, (e) be sekolo bana ba atšwa, morutiši a fulara a ekēla gaye.

Ke sewo magoši a gaborena a bego a se dira, ba iša bana ba bōna dikolong tša kgonthe gomme ba setšhaba ba bitšwa mašoboro le mathumaša ba bērēkēla maka kōma.

Go lebeletšwe ka leihlō gore a Mmušo woo, o lebeletše bjang ka mabapi le dikōmana tša bahetene mo dinageng tša 'Trust Land' ka diphōfōlō?

1955

 Kgaoganyō 748

Naka tša go rwešwa

Seēma se sa borakgolo re se kwele ga borrawešu ba anēga mehlamulo ka sōna, le ge ba laodiša mabothata a metse le dipušo tša bogoši bja setšhaba sa Marota ditlogolo tša Lellela-teng, morwa wa Dihlashane. Segopotšo sa bōna le boekhomotšo ba fele ba re ge ba nyamile le go tiišeletša goba go kaonofatša nyamo ya bona, ba re:

'Bagolo ba ile kiri

Ba ile bohuna-matōlō

Ba ile go mogolo gaa namē

Ba ile molete mohlaēla thupa

Ba ile go ya ba sa bowe.'

1956

Go rarolla le tihathollo ya seëma se sa borakgolokhukhu, ke gore: manyami le dipelaêlô gomme ba leagô ba phela ka go tia nxa! Mang le mang o na le tsebo gore kgomo goba pudi ya sethulo e ka se rwešwe dinaka, di sa mela hlôgông(sic) ya yôna gomme tša kgomarêla hlôgô yewo. Ge e ka be go kgônêga - pôkôlô e be e tlo rwešwa dinaka e holane go etša kgomo e lewe le go gamiwa maswi. Ge kgoši ye e tswaletšwego bogoši e hwile, gomme ka baka la ge rena Marota go sa ratêgê gore bogoši bja tswaalô ya rena e(sic) timêlêlê, go rwešwa yo mongwe wa bjaana-bja-kgoši bogoši goba borêna; e be kgoši ya setšhaba sebakeng sa mohu. Ka baka lewo motho yo o tlo bitšwa moswaredi, ke gore moletašaka gomme yêna o fo swana le nonyana e tshêêganyana e felago e sepela ka šakeng la diruiwa e tsebjago ka 'ina la moletašaka. Nonyana ye, ke ye ngwe borrawešu ba bego ba re kgalemêla ge ngwana a e foša ka lekônkôtana ba re, nonyana yewo e ya idiš^w ga e bolawe e swana le legama; ka gore modiro wa yôna ka mo šakeng ke go tôpatôpa dibokwana le dikgoofa tšewo di tsenyago malwetšana go diruiwa. Moswaredi le yêna o fo swana le nonyana tše leagong la Babinanoko.

Borrawešu ba be ba re ge naaka-tša-go-rwešwa a swere borêna bja setšhaba ka bôgô le tee, gomme bakgôma le bakgômana ba mo hlathile mekgwana yewo e ka go ba tshwêlê leagong la Batubatse; ba be ba sa fo fogohletša nokeng goba seropeng, aowa! Ge ba be ba re 'Naaka ga di kgomarêlê hlôgô barwa ba Modiše!' Ke ge e le kgalemô ya bona go moswaredi, gomme ge morwešu-naaka a sa epone, o tlo lemošwa ke mekgwa le mediro ya setšhaba; ka gore kgôrô le lapa di tlo wêla kgwahlana gomme melatô ya tlaatswa e hlôkagale baahli ba yôna; gomme le maudi a hlôke bahlokamedi dikutlwaneng tša mafata.

1957

Naaka tša go rwešwa: Ke motho yo e swarago bogoši tetelong ya se ka hutšwago go ka ba gōna, le ge yo e lego kgoši e hwile goba yo e tlogo ba kgoši e sa le yo monyane goba a se a fihla sekgeng sa bonna; eupja ge a nyetše mosadi goba basadi, a ka dula sedulo sa bogoši gomme o tlemegile go nyala mmagobatho ka matla le mekgwa le melaō ya Bapedi ba setšhaba sa Thulare.

Bapedipedi goba Marotarota: Ba mehleng e tlaago ba fele ba na le tsebo le kwešišo le ka botlalo bja tihaloganyō gore metse ka moka ye phatlogilego go thōma gaye Mogokgomeng - Tubatse, ka ngwaga wa 1800, go fihlêla mo Mohlaletse ka ngwaga wa 1958, ka moka bakgōma le bakgōmana goba bohlogōmephathō - ka go rakiwa sedibeng sa bogoši bja Marota ba tsebêga kudu ge e le dikgoši ka bobōna; bjale ka ge Lellelateng a hlositše bogoši le pušo ya gagwe mo khwiting ya Tubatse. Go hlosa bogoši, bo tiišetšwa ka go nyala mosadi wa setšhaba yo a tsebjago ka 'na la mellotima; ge morakiwa wa mokgōma goba mokgōmana goba hlōgōmphathō a sa nyalelwa mmagosetšhaba, borrawešu ba be ba re bogoši bja sehlōpha goba sehlōphana sewo bo keke bja tiêlêla, bo tlo phušoga.

1958 Molaetšo : (a) Magadimana, ke gore ba Magakala ba kgoši Legadimane, setšhaba se tiišeleditše bogoši bja bona ke nyalo ya mellotima.

(b) Marota a Mamone a kgoši Malekutu morwa wa Mampuru gwa tiišeletšwa borota ka go nyalwa mellotima, ka mekgwa le melaō ya Babinanoko.

(c) Marota a Makgeru ba fahletše metsana ya bona ka go nyala mellotima ya bogoši bja bona.

(d) Marota a Madibong, ba swareleditše bogoši bja bona ka go nyala mosadi wa setšhaba.

(e) Marota a Mohlosi, lege e bile kgale, ba be ba

gopola gore go nyala mosadi wa setšhaba e ka ba bohetene, eupja ba lemoga hlogodi ba nyetše mmagosetšhaba sa bona gomme ba tsebagalong ya gore le bona ba na le kabêlô pušong ya Babinanoko.

(f) Marota a Dinkwanyane morwa Sekwati I, kgoši Michael a bona kgwedi mahubeng gore, ge khuduge ya moya e ka akgofa gomme ka biletšwa gaye bokhutšong, ka tlogêla motse wo swiswing; Phaahle a Phaahle a Phaahle a Bauba! A tsêna gôna-gôna ka diakwaneng a e goroša namane e nakhulwana, Kubjadi wa Masoka-a-Moêla wa meetse a Mohlaletse-lectswana.

1959 (g) Marota a Bogwaša Naboomkoppies No.262, Tubatse, Sekhukhuneland 'area', a kgoši Motodi morwa wa kgošikgolo Sekhukhune wa bobedi, gammôgô le barakiwa ba gagwe Maroteng - Mohlaletse(Paradys Geluks Location 1958); ge Marota aa gammôgô le Mahlakanasêlê a a Thulare ba sa nyale mellotima, bogoši bja Sepedi ho ka se be le boetshwarêlêlô; bo tlo kêkôbêla go fihlêla 'the lowest term', gwa senyega go loma seêtsê sa kgoši Thulare ll.

Seêma: Seêma se sa naaka tša go rwešwa, se tumišitšwe kudu mo Naboomkoppies go thôma ka 1966 go fihlêla ka la 27th July 1967, ge kgoši Motodi Sekhukhune, motlogolo wa kgoši Morwamotšhe wa bobedi, o(sic) bewa setulong sa pušo ya setšhaba sa Marota Tubatse maruping a mogologolo Moukangwe.

Pewô: Go bewa ga kgoši Motodi setulo, Marota le baagišane ba bona, ba be ba hlamile monyanya woo ka makgolo a mane a diranta (R400.00 - £200); kantie le dimpho tšewo magoši le Babašweu ba di amogeditšego diatleng tša mmewa, ka moka mathakga aa, a hlankêlwa ke mokgômana James Mabowe 'Mamorei' Sekhukhune. Naa e ka mo lebala bjang pušo ya Marota a Naboomkoppies mohlaang maina a banna ba go êma senna?

1037

1960

Kgaoganyô 749
(Bona Page 1952)

K34/120

//

Tšhe ronanago le mehlaa yeno (II).

Borrawešu ka mabaka a mangwe ba be ba boifiša masogana a maswa ga ba sa tšo nyala, ka gore dikholofêlô di gôna go mang le mang gore, mothepa wo waka bjale ka ge e le moima, o tlo mpêlêgela motho gomme ee; fêla gopola gore se lego ka mola mpeng ya ntôtôlô, ga se tsebe ke motho: mohlomong ke tšhwene goba mogorompja, ka baka lewo re fo diša ka maahlo sa ka gare ga mpa ga se thakwe.

Bjaloge, ge lesogana le ekwa polêlô ye etšwa ganong ga batho ba matšatši a matelele lefaseng a nyamê, ka kgopolong ya gagwe a re, bakgalabje ba, ba reng gomme go rereša ba rereša se lego ka mpeng ga go motho yo a ka se thakago.

Le ge go le bjalo, a ke ke a botša kgêêkê ye ya gagwê, gomme yêna polêlô ye e mo rupa ka teng, le ge a sa lebetšê ge a thôma a mosadi ofe le ofe e le moimana; o thôma go gakologo(sic) mantšu ale a bakgalabje.

1961

Marota a mafolofolo ka hlakoreng la thuto, ibile(sic) go na le sekolo sa phagamo thutong (J.C.), gomme kgôgêlanthago e re melêla lehono ba re ke senkokoyi kôma ya Batswako le Barôka: pušetšamorago e mpe setšhabeng seno sa Naboomkoppies, go be go holofetšwe mabapi le seêma sa borakgolokhukhu se rego: "Tlogatloga e tloga kgale, modiši wa kgomo o tšwaa nayo šakengi!" Senkokoyi ke peu ya mphoka yewo lehono e bzadilwego leagong la Babinanoko. Ge re phakgama re kwele borrawešu gore Batswakô ke'ng; le gore leina le hlathollwa bjang kgobošo goba bothakga.

Lemoga ge: "Mošaa! Ngatêla gabotse!

O se ke wa ngatêla go swana le Batswakô!

Ngwanyanee! O tlabuditšê go swana le Batswakô!

Mosatšana wa lešaetšana o apeile sōna Setswakō;
Makgoloagwe ke Motswakō."

LEŠAPA GA LE NA LEŠOKOTŠO!

Ge kgoši Motodi a ka se hlōkōmēlē mekgwana ya Setswakō mo Naboomkoppies, Marota aa e tlo ba dikgwērō(sic) mo tiko-logong ya ga Sekhukhune; tše bjalo tše ga tša swanēla go dirwa kgaufsi(kgauswi) go kgōrō ya moetapele wa setšhaba wa mehleng yeno. Ga go thunkgiwe taba ya lebollo(circumcission), aowaa! Ke re senkokoyi maano a go ja ditšhēlētē(ditšhelētē) tša setšhaba ka maka le maradia a hlomeseditšwego ka mekgwana e mebē ya go thaetšwa masufing.

(20 July 1968).

1962

Thamaga ya Mabjana ga e tšhebēlē go gakollēla baithuti ba mehleng e tlogo gore, ka kgwedi ya November yewo borrawešu ba bego ba re ke Lewedi 1926, ke ntšhitše pampiri(circular) yewo e bego e le kgahlanō le lebollo - kōma, e lego thuto-kgolwane ya Bapedi, setšhaba sa Thulare. Ka pampiri ye, mo Transefala ke filo fetolwa ke mohlomphegi(mohu) Major D.R. Hunt (Sub-Native Commissioner of Sekhukhuneland) gomme yēna a dumēlēlana le therešo a re: 'Ge nkaba le ngwana wa mošēmanyana, nka (m)molotša ka mokgwa wa Beibele; e sego Bapedi bad teachings kōma'.

Borrawešu ba be ba re rena batho (Bantu) ge re tlo utamiša lentšu le 'lebollo', ra re ke kōma, ke ka baka la ga e le tirō ya borogeng; go gakantša(sic) ba banyane le ditšhabana tšewo di bego di sa tsebe gore lebollo ke'ng.

Bjaloge, kgakantšo ye, e dirile mohola go dikgoši go kgonafatša go bona go ja maumo a setšhaba sa bona le go holega

medirong ka moka mašoboro le mathumaša ge go sa letetšwe
ngwaga go hlagišwa kōma. Naa wene mohola wo ga o o bone,
goba wene o ka rata gore batho ka moka ba fahlologe?

1963

Kgaoganyō 750

Bodirwa ke'ng bokgōpē go ~~mamegana~~ le dikgarebē?

Putšhišo ye e tsene ka garegare ga mabothata a tlhago,
goba lebopo la senna le sesadi, ka gore borrawešu ba re
tlogelētše sešema sa lebōgōdika se rego: 'Boteng bja diolwana
ga bo tsebe ke motho'. Ge banna-bagolo ba kgōtsa ngwana wa
Ramaube e le lesogana la tsōrō gomme, le sa thonkgwē ke selo
ka lehlakoreng la methepa; le ge ba le dipapading go(sic)
meetišong ya madutu a bcšego. Gomme ba be ba fele ba nā le
bogōgō goba pelaēlō gore, a ngwana yo wa Ramaube o bopegile
bjang; afa ngwana yo ga se segōlōlō? Ge molamo o sa tiye
lešeepa, goba kgōnōnō e teile mmaleng(therešong), batswadi ba
lesogana ba tlo atlaatla gomme ba mo tsomēla mothepa - morwedi
wa Ngwatō, ba mo goketša gore ba tle ba lemoge therešo gore
ngwana yo wa bōna o itšeng!

Ge e le gore ke bogōlō bja tswaalō, ye ba rego ke tonanka-
tshadi, bjo bo kwerwago ka la go longwa ke mmutla, lesogana ka
baka la dihlong mohlomong kgarebē e sebēla mokgekolo yo mongwe
wa leloko gore ngwana yo'a lena ga se monna ga se mosadi, efoba
motho wa moriri fēla; ga ke hone go akgōla go nna go ka dirēga
ke lahlegile tsebang!

Ge e le motho yo a ipshinago, batswadi goba yēna ka noši,
a ka fo kgoparetša wa leloko goba morwarragwē a mo taboga ka
mekgwa ya tsošetšo ya peu; ge elegore mabothata a go mothepa

1964

sehlare sa boopa ke tlhatswa-dinōka.

Bokgōpē: Bokgōpē bja therešo mo gagešu Maroteng, le ge go ka se badiwe maana a mantšhi, ba bonwe le go tsebagala ka dikana tša bona:

(a) Mokgōmana Nkwêlê Tladi, o robetše badimong e le kgōpē (kgōpē); e be e le monna wa mphathō wa Makwa a kgoši Morwa-motšhe wa bobedi; e le motho wa leēmō la monnanna, pharahlahla ya lesogana ge a dutšhi le basadi o be ofore monna ge mosadi goba mothepa o ka bolēla metlaee ya dilaō, o be a lla joo, a tšhabe! Eupja ge a thabile mmōgō le banna gomme go hlamodiwa metlaee ka dirope le mathēka a basadi, o ka fore ke motsibo kganthe lešililo la mafêlêlō. Bjalege, yo o be a lumilwe ke mmutla e le yo mongwe wabo tonankatshadi.

(b) Mokgōmana Thipa Mphela, e be e le monna wa mphathō wa Makgalwa wa kgošana Mabowe Sekhukhune Sekwati; o ile go badimo a ilēla dilaong tša basadi, e bile e le mokgogi wa matokwane (lebake); bokgōpē bja gagwe o be a sa rate go boledišane(sic) le motho wa mosadi; ke ge a tla kwêrwa gore ke Nangolwane (Nangolwana) - mmala wa pudigadi, ke gore seswanatshadi.

(c) Mokgōmana Mashupwe Setsweke Phala, e le lesogana la makgonthenthe; o ile badimong a tšhabana le methepa, a ba a tšhabela bofamolele ge kgaitšedi e rerile go mo nyalēla mosadi ka ngwaga wa 1923. Eitše go boweng ga gagwe ka 1946, a thwa-thwaša lesêgō a re nna ga ke rate mosadi, elegore ke motho yo a lumilwego ke mmutla. Lesogana le e be e le wa mphathō wa Mangana a kgoši Thulare wa bobedi; o robetše mmōgō le ba kgōrō ya Phala Matata' Mallēga 1948.

(d) Mokgōmana Phethedi Makōrōganye Sekwati, o ile go badimo e le kgōpē. E be e le monna wa mphathō wa Matuba a Lepōō, a

kgoši Sekhukhune sa bobedi. Mokgomana yo e be e le senanaila (setšhepi) sa meaparo ya Sekgowa; ke wōna malapa a ilego le boori - ba hwetšego lebipi teng. Ge e ba gore lesogana e ka ba kgōpê ka go hlōka ditokêlō goba ditshwarêlêlō goba go ganwa ke methepa e ka ba taba ya mohlōlō fa Maroteng. Setlaêla sa mekgwana e mebe mohlomong e ka ba kgōpê eupja ga a gōna.

Lesogana mo gagešu Maroteng le ka gōnōnwa bojatō bja molahlwalebōya.

(e) Methepa: Methepa e gōna bawo ba go bēlêgwa ka bogōlê, ba popêlō ya bōna e sa ratego go kokobetšwa ke mošuku wa bonna, gomme batho ba swanago le bawo, ke lebopō la tlhaagō ga se boomo ke mpho ya bona; le ge maina a bona a sa rotošwa mo kgaoganyong ye.

Bogōpê(sic) bja motho wa monna ke bošuwana le bophelo bja ditšhila le makgwakgwa gar'a batho lefaseng.

1966

(f) Mokgomana Katakata: E be e le monna wa mphathō wa
M a kg o phedile
bophelo bja ditšhila, mahlatsa a topja ke kgošikgolo ya Marota; ke ge a tlo hwetša bokaonana a ngwathêlwa diatleng ya ba gōna a jago dijo di theogêla khubong; go bonagale gore ruri ke therešo ga Mmupi wa tšohle a etše a re: 'Motho go ka se kgōnêgê (kgonagale) go phela a noši lefaseng!'

(g) Mokgomana Mogase Matime Mampuru, e be e le monna wa mphathō wa Matuba a Lepōš; ka baša la kgōlōfalō ya leoto - a sepela ka diikōkōtlêlō tša Sekgowa, o be a phela bohloko gomme mahlatsenyana ya ba gobane mogatša mogolwane a phela; ke ge a tloga phepong ya gagwe a biletšwa go bagabo badimong 1939.

Molaetša ka borrawešu: O be o lekêlêlana le sewo se boletšwego ke yena Mmopi-Ramatla-Kamoka; ge e se molao le tshwanêlô gore motho a phele motolo; kagobane monna yo bjalo, o tlo tšama gobatšwa ke bagabo ka malapeng a bona ka mekgwana ya bohlotlôlô gomme motho yo bjalo ke seḡoboga leagišanong la Babinanoko.

Mogologolo o rumagantše mekgwa le melaô ga a itše:

"Mphee-mphee e ya lapiša, motho o kgonwa ke nakana tša gagwê!"

Ka mokgwa le melaô wa Sepedi, ge monna a sa nyale mogatša wa gagwe ke gore o swere tselabootswa(sic)

Kgarebe ge imiŝitšwe ke mmeeletši go dirwa bjang?

Ka mokgwa wa melaô wa Bapedi, Babinanoko, re bone gomme ebile re kwele le go tlhathiŝiŝa mekgwa ya leagong la borrawešu, mmeeledi wa mothepa, ge a se na boitshwaro gomme a thêlêlwa a imiŝa mmeeletšwa wa gagwê, kantie le ditokêlô ka moka selebeneng sa batswadi le bohle ba moloko, ga e be molato wa sa ka molopeng; (se se tsebago ke mong-molope). Legogwa o neilwe ke mang?

Mohlaang matiakathôka a gôrôgile gomme mphiri o ngametše, bakgônyana e le kolobe-tlase, beng leŝaku ka motseta wa lenyalô mokgômana Bauba a Dimo Thibane a re: 'Le gôrôga kang ba Makgola-motse Mosêêgô!' Motseta wa bakgônyana o tlo fiwa taudišo ya dikgomo le dihuswane tše go bulwago sefero ka palô ya tšona ka botlalo. Ge tatago mothepa le banna bagabo ba re: 'Ga ra khora!' Bakgônyana ba tlo eketša gape ka hlakoreng le palô e sa kgodiŝagaleng; gomme gape bagaladi ba tlo re: 'Sefata bjalo'; kgomo goba dihuswane tša sefata di bolêlwê. Morago ga

1968

Matswerere! Tatago mothepa, mokgōmana Mametse Sekhukhune Morwamotšhe - ke bose Marota, a mokgonyana yo waka legogwa o neilwe ke mang? Kgomo ya legogwa kantle le peekō, e a ntšhiwa gomme molato o fedile, bakgonyana ba gorošwa ka lapeng; ka lethabo namane ya legogwa e kgalemetše.

Mokgwa wo e be molaō wa go šireletša kgobošanō. Lesogana lefe le lefe ga a dumêlêlwa go epha legogwa kantle ga batswadi babo mothepa, lege mothepa e ka ba wa go beeletšwa ka pōō goba ka mabošuwana afe le afe; legogwa le newa ke batswadi goba bafepi ba mothepa. Mokgwa woo e be e le tsela e phemelago dikimišo tšeo batswadi ba gakanegilego mehleng yeno; ka masogana le dikgarebê.

Naa banana ba lokologile go êtêlana le dithaka tša bōna?

Gabotsebotse e tloge e le mokgwana le setlwaêlanō sa methepa(dikgarebe) leagong la Babinanoko. Mokgwa wo rategago ke gore ngwanana e se ke ya ba marwalane wa taba tša dikgoro goba malapa. Boitshwarō le go boifa go emišwa matlatsweng ke kgobogo go morwedi wa Ramaube; ditaba ga di khorwe gomme ga di gogomoše dimpa go swana le pudi ga e bipetšwe ke tshêhhlō.

Mekgwa ya Marota go bannyana e bothata; banna le basadi ba šulêlwa kudu ge ngwana wa mothepana a tlala dikgoro le difero motseng. Motho o na le mokwata e sego mekwata. Go êtêlana ga banana ke pheta ya bohlokwa yeno(yewo?) mothwadi wa yōna a ôpêlago nonodi!

Kgaoganyo 752

A re fapanye matsogo samma.

K34/120

Kōnōkōnō molaō, konokono kgororo ya Marota bana ba mootlwa wa noko bagolokwane ba Tšate, ba re go gagešu ga re ile go hwa re ila go fenywe(sic).

Se ke sōna seēma-molaō, ke sōna se agilego dikgōrōkgolo le dikgōrwana le malapa a motse wa Marota-boteng. Naa ke'ng sewo o ratago ga nka go hlathollōla sōna?

(a) Kgošikgolo goba kgošana efe le efe, ge e nyetše basadi ba motlalo(bontšhi), ke tshwanēlō ya yōna go šupagatša malapa awo bomorwarragwe ba swanetšego go mo taboga, eupja ka thopeng e sego selebaneng sa batho ba bantšhi. Se, ke molaō le mokgwa wa bogošī bja madi a borēna bja Bapedi ba setšhaba sa Thulare. Gaele bohlōtlōlō bjoana ke bompja bja diotswa.

Borangwane ba kgošikgolo le bōna ba abēlwa malapa awo ba swanetšego go tsošetša borēna bja Marota ka gōna kgōrōkgolo. Ge e le magōrwana a kgauswi, ka boethapō bja kgošī a ka fo tšhiipa - mosadi yo mongwe wa gagwē gore semangmang monna wa mminaphiri ge a ka ētēla ka lapeng la gago ka bohlōtlōlō, o se ke wa mmoifa ke motho, ke rata peu ya gagwe; ke batho ba leagō gomme ga ba na ditshēlē; ebile ke mohuta wa matla tlhabanong.

1970

(b) Bakgōma le bakgomana le borametše ba nyetšego nyaalo ya motlalo, ba re: 'Tselakgologolo re lata lebila' goba 'Koša ya tšwaa Mošate, malata re ya latēla'. Lehufa la banna go basadi ba bona ka kudukudu le hwetšwa ge mosadi a sepediša bogafana bja mokgwana wa bobōnā le go itira matetšwana a gore ke bopegile gomme a bula dipherwana kantle le mekgwa ya 'Ntaboge samma!'

(c) Ngakametla'ng - Mokgōmana Matieye Mamatshiri Makgata, monna wa mphatho wa Makgolatšate a kgošana Kgagudi Sekwati Thulare, o be a fele a re: 'Ke tšofetše ga ke sa na matla gomme ka baka la dikgomo ke nyetše mothepa šoo, ke o gafetše morwaake Kgwale Matieye gore a šale a ntsošetša lapa le.'

Mokgwana o gananago le melaō ya borrawešu ke bohlole ge lesogana le tabogana le tatagwe a phela gomme a sa gōlōfala; mohlomong ka bokgalabje goba bokōka ka malwetšana a mehutana.

(d) Lehufa: Lehufa la mosadi go monna wa gagwe ka kudukudu monna yo a nyetšego motolo, monna yo ge e se monnanna, bophe-
lwana bja gagwe, yēna o thatha legageng bošego le mosegare;
o phalwa ke ba nyetšego motlalo, a kē kē a buduša morepjana
wo a o šogēlago motlalo wa bohlotlōlō.

1971 Molaetšo: Lemoga gē, moithuti wa tša Thamaga ya Mabjana, kgoši Morwamotšhe wa bobedi, o robetše tllhabanong ka ngwaga wa 1877; ngwana wa gagwē wa mothepa yo barwarragwe ba šadilego ba mo hlōlōla, o belegwe ka ngwaga wa 1910. Yēna ke mohumagadi Dithobolong a go nyalōlwa seantlo sa Ngwanamohube Ramphelane Phaswane Nkadimeng. Methepa ye, ke dikgaitšedi tša mokgōma Leseilane Morwamotšhe Sekhukhune.

Molaō le mokgwa wo mothata: Tllhagō ya borakgolokhukhu, yewo borrawešu ba re lailego yōna, ba itše ngwana ke wa dikgomo (matlakathoka a lenyalo), le ge kgoši ya setšhaba e ka hlōtlōla mosadi wa monna yo mongwe goba kgarebe, gomme a se nyale motho yewo, go ka se kgōnagale gore ngwana yewo wa bootswa a bitšwe ka gore ke morwa wa Thulare goba morwedi. Kgoši Sekhukhune II, le ge a be a nyaletšwe basadi ba masome a mabedi, gomme ka mekgwa ya Sepedi, bagabo ba mo hlatlegetše ba tswetše masogana le methepa, a phela, gomme bana ba ka moka ke barwa le barwedi

ba kgoši ka baka la matiakathōka.

1972 Go fidiša: Le ge mang le mang, monna goba mosadi wa leagong la Babinanoko a ka thêlêla(thêlêlwa) ke leleme a kgethologanya bana ba kgoši ka mabapi le banna bawo ba go hlôôlwa ke bona, ke molato wa kotsi go mothêlêlwakeleleme - kôtlô ya mofidišwa e rêma dikgomo tše hlanô goba go loba ka mothepa: motho yo bjalo ke gore o ngatolotše lekgeswa la Mankale wa setšhaba sa Bapedi, yêna ke letšopja la matšopja; tlhapatšo go tswalo ya bogoši ka madi a bogoši bja Marota ke kotsi.

Mokgōmana Kgobise Mašegwana, a fidišwa kgomo tše selêlago ka go hlaboša ka molomo thogako ye: "Dikgoši ba re pata ka go ba nyadiša mellôtima gomme e re mohlaang ba eya go lata ba se ke ba re bitša" - 1934.

Ka moka bakgōmana ba bogošing bja Marota, bawo ba felwego tlhomphêgô ya go tabogana ka basading ba kgošikgolo ya setšhaba, ke batho ba poifo le kinamêlô e kgolo go kgôrôkgolo ya Babinanoko, le ge maina a bona a sa šupagatšwe mo Thamaga ya Mabjana palô XXV.

Ge borrawešu ba be ba lokologanya, ka mekgwa ya popanô ya bona - ditshading tša leago la sebona, go hwetšagala gore setšhaba see, se felwe mekgwa wa tsebô ya boekagô ka lehlakoreng la go tsošetšana peu: le gore maina le meloko ya bōna e se hwêlêlê, go matšatšing a mehla ya bōna ge ba khudugile lefaseng.

Go swaêlêla tiišeletšo ye: Magoši le bakgōma le bakgōmana le batho fêla, bontšhintšhi ba robetše badimong ba se ba tswala majabohwa eupja(eupša) ka mekgwa ya melaô ya popanô, ba tsoše-ditšwe peu yewo mehleng yeno e lego wōna majabohwa.

Kgaoganyo 753

A ka se lebalwe, Phaswa a Marutla ka Seantlogadi.

A ke ke a lebalwa Phaswa a Marutla a Tšate, Ngwana a Maphutha-ditšhaba, o bile mohlakodiši a Marota mola Ditshēhla -marakalalatšhibogo ba re le eme kaye Marotaboteng bana ba Mošalašuping!

Marota kgakanegong: Ka morago ga lehu la kgoši Sekhukhune ea bobedi, Marota, gammōgō le bakgōma le bakgōmana, e be e le naa a elego go tlo lebiwa kaye ka gore ka kuwa lapeng la mošata wa ba Nkadimeng ga hutšwe selo se ka tsošago (mohu)mohumagadi Lekgolane?

Mahlatse-kgolo: Mohumagadi Malefyane (Setefina) Mampuru Morwamotšhe o be a nyaletšwe mogolwane wa Phaswa a Marutla, ke gore Leseilane monnago Mampuru. Kgoši Sekhukhune II ka go kganyogana le mohlologatšana yo, a tšeeya a epeya pele ya ba moapeedi wa gagwe dilong ka moka 'le ge mokêšê a tlo ntlhōya'.

Seantlogadi: Taba ye ya go nyala kgošigadi Mankopodi Thulare, e setlilwe ke motho le mogatša-mogolwane, ga e sale ka thopeng ya bona bobedi gomme ya re go tlišwa selebaneng sa ba Ntlokgolo ya ba Matswerere! Ke ge Marota a ba laêla gore arieng go fuputša ga Nkadimeng fano Maroteng mellô e timile. Ge ba fihlile, eitše ka lapeng le legolo la seantlo mohumagadi Dithobolong Ramphelane, gwa hwetšwa methepana e ka se kgotšofatša kakgofa ye ba Mmušo wa 'Union of South Africa' ka mohlomphegi morêna Joubert (Additional Native Commissioner of Sekhukhuneland) e ka ba mohola; le ge ka lapeng la seantlô Sebotse Sebase Tshelane Nkadimeng e le methepa ya matswêlê ba nyatša ka mekgwana yewo bona ba e tsebago. Ke ge banyaki ba gorošwa ka lapeng labo

mothepe Mankopodi, gomme morero wa seantlō sa mohu Lekgolane Thulare o rungwa; seantlo se wēla tsela se gorošwa gaye Maroteng - Mohlaletse (1944). Eitše ka letšatši la go selēla la kgwedi ya Dibatsela (December 1944) ngwana a bēlēgwa - a bitšwa ka la bošeya gore ke Mokone, e le ka metlaee ge go fele go thabilwe gore mmago mohumagadi Mankopodi ke mosadi wa leloko la Bokone. Bjalo bogoši bja Marota bja ēma therešong, kgoši moswaredi Morwamotšhe Sekhukhune a bewa setulo sa mogošwane mohu Thulare II ka seantlō bogošing bja pušo ya Bapedi ba setšhaba sa Thulare 1945 mafelelong a 'World War II'.

1975 Go hlōka tlhaologanyō ya batho ba nyatšago madi a bogoši, go seantlō Mahlako ge bafre mmagwe e le mosadi wa Mokone, naa ke mmago mang yo yēna e sego wa mmina selo; mmago Thagaetala Mohube e be e le mmina eng le mmago Morwamotšhe wa pele le Thulare wa pele? Rena dihwa-ntswaneng re kwele borrawešu ba re molata o tswala kgoši, go swane le kgoši e fo tswala molata, bogoši ga bo hlogēlē morago, bo hlogēla pele bjaleka lehlakanoka goba lehlaku lefe le lefe le enywago moštlōlō (mowōtlōlō) ka ntlheng.

Diagametse: Ge kgaoganyō e ka fatolla diagametse ka kudu-kudu ka mo garegare ga Babinanoko, go ka balwa ka menwana bawo elego bonabona maapara bolokwane; ge go ka latēlwa gore mmago Lellelateng o tswetšwe ke mmina eng.

Motse wo wa Sekhukhune le Leganabatho, o agilwe ke dikgadi tša babina diphōšfōlō le dibatana le dinonyana, a go tlogēlwē tšabo mailakgaka bomanwamorō; naa ke bomang bona bawo bana ba hlōtšeo?

Bangwe go fo bolabola bawo bommagō bona ba lōbilego kgati tša marumo le bawo bommagō bona ba go nyalwa ka go sēla tlala

ge go be go lewa medu ya mehlopi 1895.

Sebelaélwa: go kgošigadi Mankopodi Thulare lehošo 1968, kegore a forōllê setšhaba sa Sekhukhune le Leganabatho, a re: 'Botatane le bommane, ke le furile ka re ke phegakgang le Makgowa ke paletšwe, Makgowa ke badimo, Modimo-Ramatla-Kamoka o eme le bona gore ba fahlolle mothomoso go tōhle ka moka, le go mo hlahla go mo iša tlihabologong ya nama le moya; ntshwa-releng wa ngwana phoša diraa gaa bolawe - nthapedišeng badimo ba tšhaba sa Thulare!'

1976

Kgaoganyō 754

Dikgaa tša bašimanyana le bannyana ke'ng?

Le ge nke mo kgaoganyong ye go kgwathwa tlhagō eupja tiragalō e tlo hlahlatha kudu ka hlakoreng la tša tlhagō: dipōnagalō tša mašimanyana goba ngwanenyana, ge ba kgwatha goba ba kgwathile mahlalagading.

Tlhōkōmêlō ya batswadi kantlê le bagwêra ba bona dipapading, e tuka kudu go bona bošego le masegare, le ge basetsanyane ba ne mekgwana ya bona ya dithopana tša go tsêna merotwana ya sethumašana; bašimane le bona ba na le dipuputlana tša sešo-bošwana; gomme bona sebeng ba tekgethologanya mekgwana le diêngwana tše.

Batswadi ba tlhōkōmêlō ge mositsanyana thōma go rothiša matšaana a kgwedi (makalalakaleng!), mmago mothepana o mo ruta boitshwaro gore ge o sa hlōkōmêlê madi a mmele wa gago, manaba a gago a tlo tōpa a go gobatša le go pherekanya tswaala ya gago mohlaang o nyetšwe o le mosadi wa lapa la gago le go go

hlokiša pëlêgô ya baana ka boopa goba go hwelwa: le molaetša wa lefeetla makgatha batho, ge o ka se hlôkômêlê go hlapa gomme batho ba go hlaaswa botšopja ba lapa ra feta le kgowaa; dikwêrô le go tshwiwa mara ka bagaditšong ba rena.

1977

Bašemanyana: Mogologolo wa bogologolo a ba rêta a re:-

"Bašemanyana ba mere mehlabana!
 Ke ba hweditše ba bešitše letsopa,
 Ka fihla ka re korare ntshegela¹⁾,
 Ba ntshêgêla ka menailanyana
 Ke hlwe ke kganya ka tšôna ke dišitše:
 Ke dišitše ditona tšabo Mogale,
 Ga se ditona ke ditšhupaboloyi;
 Di šupile kgomo ešû Nakhulwana
 Naka lehulo la fetoga naswana!
 Ka tsêna mo-lereng(sic) ka belabela:
 Ka ntšha kgetla ya naka lehulwana,
 Mampuru le Nkwane ba alwa!
 Re tlo bona yo mothata ke mang?
 Yo mothata Mampuru Moimane,
 A tšeya molamo a toula phiri;
 E tšame itephopholetša lekôpô.
 Methepa tenang le yago mahlakung!
 Le se rêmê ngwanatalane²⁾ gaa rengwê,
 Ngwana-talane ke hlare sa Molapo;
 Ke hlare sa bo Botšheetša le Kganyane".

Ngwana mošimane ge a tšwile mahlagading, o lemogiwa ka mekgwana ya dipapadi ka gare ga methepana ya dithakana tša gagwe gore pōwana ye e šetše e hlaba diolwana ka dinakana gomme bagologolo borrawešu ba re: 'Pōwana tše di tlo re ôbêla melato, nke Thulare a ka akgofa a re namolela'. Le ge go

binwa dikoša tša bona le mathumaša lethabo morago go fo kwala ntesetšeng! Bjalo ntesetšeng ke'ng?

1978 Mohola-mogolo: wo re hweditšego borrawešu ba o hlokometše, e be e le go gapeletša mošolopudi merakeng go diša dikgomo le dihuswane, gomme go sa kgethiwe mona-le-kgomo ka gabo goba putšanyana, efoba pudi'a ja leotša; go bašimanyana le mašoboro gomme ge methubo ya mošate e le gōna ditaletšo di begwa ka dikgoro: gomme mašoboro a magolo le a manyana bawo ba lebanego ke go ka-aya(sic) komeng, ba ye, e re ge ba phethile taletšo ya bona, go bowêlwê morakeng le ge mohlomong ba ka dula matšatši ba bina koša le mathumaša.

Le ge mabošaedi le diphōšō tša bana di šwahla magorana a batswadi, mekgwa ya dihlegêrê tša meraka mehleng yewo e be e le mohola go bašimane; ebile e le mowe ba sêbêlwago mabothata a mekgwana ya kōma; ka masogana awo a ratago le tlhologêlō ya boeketlo bja merakeng.

Mekgwana ye mebotse e be ikuwi(sic) ke ba pelotheri merakeng, ge baetedi bakgalabje ba tlile go gopola le go hlōkōkēla gore a diruiwa di fudišwa le go nošwa meetse gabotse le gore a badišana ba eketlile le go hlōkōmēla diruthuthu tša marobalō di bjang goba mefsikoya mašaka le dipatlelo ga se mašogedi awo a ka gobatšago diruiwa mmōgō le bahlapetši ba tšōna.

1979 Borrawšu thuto ya bona e kgolo, go bašimanyana le masoganyana e be efoba diruiwa, ba swara mošimane ka tsêêbê(tsêbê) ga a sa hlōkōmēlê gore kgomo ke'ng goba pudi le mehola ya tšōna? Ba lemoša mabothata a motho goba batho gore a kgomo goba sehuswane sefe le sefe mōêpō(mme) wa tšōna ke kaye, ka gore melope le mahlōmō le ka moka dikaago di na le fawo di rêngwago le mabjaang. Naa diruiwa di hwetšwa kaye?

Melaetša ya manyami: Ba tlöre go lena badišana ba diotana,
ba re:

(1) Bōšepa kgomo ke ntweng fawe botatago le bomalome ba gago ba šetšego ntshe, mabitla a bona elego matšaaba a dithakadu le ditola; moo o ka se go tsebego gomme o ka se go laetšwe ke motho: ntshe go robetše bakgoma le bakgomane le bagale ba bona, ga ba hwa ka bolwetšhi bja Mmopi wa bona, ba hwetše kgomo le kgoši le naga ya bona.

(2) Gwa rialo monna wa mphathō (wa) Madikwa mokgomana Mamothane Peetswa Mampuru, a re: 'Re lōbile ka barwedi ba bangwe ba nyetšwe ka kgomo, gomme kuwa magadi a bona, ba tulwa ka melamo go thwe ngwana molotšana tena; ke(sic) geno le le majabatho fêšlana tena!

Ge ba riano: Banna ba meriri ya go tlotšwa ka maumo le mēšikō ya mašuhu a dikgomo, nke re ka re mphe ditsēbē; ba hlokofetše Marota!

1980

Dikga goba dihla tša bana: Borrawešu le bommawešu ba be ba le tlhokomelong e kgolo baneng ba bona, bašimane le basitsana ka tekanyō ya lesēlō le tee, gomme yo mongwe le yo mongwe, a hlokometše kudu fawo elego tshwanēlō ya gagwe monna le mogatša-agwe: go be go na le phošō(phošo) e kgolo ka e tee gomme yōna e be e le thuto e kgolo go banna e rego: 'Nyatša mmago, godiša tatago!' Mothalatšana woo - ke wōna o dirilego tlhokiša-mahlatse go dikgoši mmōgō le ditšhaba tša tikologo ya leagō metseng le metsaneng fa Bopedi. Gomme yōna ke thutōkgolo ya kōma go bašimanyana gomme ge e le gore thutophapogo ye, ga e schlclwe, Bopedi e tlo rotoga mmoto wo wa tlhabolle le tšwelopele ka bothata le ka go fetiša mehleng ya borrawešu.

Sešema sa mmini wa koša ya mekgōrō, o kile a hlaboša ka molomo a re:

"Sephoko ga ka bitšwa;
Ke tlilo hlaba seema!"

K34/120

Naa a babini ba koša ye, e kile ya ba thabiša ge mmini yo a hloboša mogoweletšo wo?

Molaetša šo ge: Bootswa le bohodu ke ditlhompholo tše kgolo go batho ka moka eupja motho goba batho bawo ba sa di dirego, ga e be molato wo fihlišwago go kgôrôkgolo ya Marota goba Babinanoko ba setšhaba sa Thulare.

1981

Kgaoganyô 755

Ka tša Kgahlana le Tau Mosêhla a Makga.

Di anêgêlwa Thamaga ya Mabjana ka mokgômana Mamorei James Mabowe Sekhukhune ka la 25 July 1968: Mokgômana Mosêhla Sekhukhune o ihutšwe(iholwa) tahlolong(exile) ye e bego e mo lebane ka la 19 July 1968.

Ditaba e be di le maemong a mathatathata ka mabapi le tao-dišo ya 'Bantu Affairs Commissioner' ya Sekhukhuneland, gomme le ge ke be ke le dilaong ke swerwe ke mokhohlwane, ka tlêmêga gore ke ye go kwa sewo yo morwarre a bowêlago ka sôna; go lahliwa gape gomme ka tsênwa ke lešôkô.

Ge re tobatubile re fihlile Polokwane(Pietersburg N.T.) mo kgôrông ya hlôgô ya Dikomasasa(sic) tša Lebowa, ke be ke filo iša kinamêlô ya boikokobetšo gore, mogwahlê! Mmušo wa gabo rena o sekêgêlê pelo go thapêlô yaka ka kudukudu ka mohlologadi yo kgošigadi Mankopodi Thulare. Ke ge hlôgô ya dikomasasa(Chief Bantu Commissioner) a re go nna, a o rata gore yo Mosêhla a se lahliwe? 'Morêna mongaka, sewo ke yôna thapêlô yaka ka baka la

1982 mohlologadi yo wa setšhaba sa Marota.' Bjale ke ge kgoši ya dikomasasa a kgwatha malebotong(telephone) a bolêla le ba kgôrôkgolo ya Afrika-Borwa. Ke ge a re: 'Ke kwele gomme le bôna ba Mošate ba sekegetše tsêbê thapêlêlô ya gago ka yo Kgahlanaletau Mosêhla le maboko a lešôkô ka baka la mohlologadi Mankopodi Thulare gomme a be le tlhokomêlô e kgolo go mabothata ka moka'. 'Tšhiyê e ragile moruswi ihoo' - go riano Thamaga ya Mabjana.

Phetolo ya tebogo ka Bauba Edward M.E. Motubatsi: Mamorei a Hlabirwa a Bauba! Ke go lebogêla badimong ka gobane ga e le rena ba nameng ye, ga re gopole le go eleletša gore tšohle tše re di dirago ka moswane, di tlo hwetša moputso ga re le ka mošolaa wa lebitla; e bile ke leboga ge ba Kgôrôkgolo ya Mmušo wa Republik II van Zuid-Afrika, o bile le pelo ya bomodimo.

Mokgômana Mosêhla Sekhukhune e bile molaodi wa bosinyi go tšholla madi le go tšhuma malapa le dithoto tša rena mo nageng ya Sekhukhune I, o ferekantše setšhaba sa Thulare se be se sa kokone mong wa sôna; kgoši Morwamotšhe Sekhukhune. Ge ke lebeletše gomme ke fata go bôna kgwedi mahubeng, Kgahlanaletau a se ke a lahlâa legare phokeng, Mmušo goba bahlanka ba wôna ga ba bapadiše goba go hlwa ba inamile ba tlôka fêla dikgapêtla; ba na le maahlô le ditsêbê mmele ka moka boka dibupuwa kuwa bodulamemoya ya bahu.

1983 Kgahlanaletau o rwele morwalo o mogolo wa megôkgô ya bahlologadi le ditšhuanyana, o lahletše setšhaba ka sekoting sa dihêlê, Bopedi lehono ga e tsebe gore powêlanô le Mmušo woo wa Kakaretšo ya Lebowa e ka dirwa bjang ka baka la bona bobedi.

Molaetša go Mosêhla le Seantlô Mankopodi šoo: Ka ngwaga wa 1896, ge kgoši Sekhukhune II a tšo gollwa tahlong gammôgô le

balahliwa ka moka, ba mpherefere wa 1893, tonakgolo Piet Joubert ya Mmušo wa President Stefans Johannes Paul Kruger, a na a kgotha pitsho(sic) e kgolo ya setšhaba ka moka fa Geluks Location, gomme eitšše mola ba kgobokane Maune le Mekatêla, a nametša Klein Sekhukhune godimo ga koloi(koloyi) gwa hlabošwa mokgoši wa re 'Mmoneng!' Klein Sekhukhune a swarišitšwe sabola ka letsōgō la mmaguje, Tonakgolo a re: 'Le ya e bona sabola ye, o tlo kgabêla mang le mang yo a tlogo nyatša pušo ya gagwe!'

Ke ge mokgōmana Mapitimetse 'Sekg'mo' Makgata a go rêta a re:

"Ba be ba (re) ngwana Morwamotšhe,

O ile boswaneng!

Kganthe o ile go rutwa Sekgowa!"

Ke ge tonakgolo e butšhiša toloki e re monna yo o reng. Toloki ya fetola ya re, kgoši, monna yo o re manaba a Klein Sekhukhune ba be ba re o ile mašêgêrêpê kganthe o išitšwe go rutwa sekgowa (Afrikaans). Ke ge tonakgolo a nywaanywa a tsêna ka lebenkeleng a fegolla kompêšê ya manale a efa mokgōmana M. Senkgadikgomo Makgata.

1984 Ka ngwaga wa 1922, ge ba Madibong ba sa kgōkgōna go dirišana le kgošikgolo Sekhukhune wa bobedi, ka mabapi le tšhalete ya thêkō ya dinagana, moruti Edward M.E. Motubatsi le badirišane ba ya 'Bapedi Advancement Association', ba kgopetšše kgošikgolo Sekhukhune II go bitša pitšo ya tlaang ka dikōbō, ya dula mošate wa Babinatau ga Nkadimeng - Manganeng - Geluks Location, Sekhukhuneland, 21st - 23rd December, 1922; kwanō ya phethagala ka lethabo le khutšo, setšhaba sa ba le moya o tee: polokêlō ya setšhaba sa Bapedi (Bapedi Tribal Fund) ya thōngwa ka la 1st

January, 1923.

Seëma sa mohlwadibone wa bogologolo o boletše o itše:
 'Kgomo go hlabana tša šaka letee.' Borrawešu ba filo kgoba-
 kgobêla ya ba ngatakgole Mohlaletse, bahlanogedi Maune a bowa
 le Molobiša setšhaba Nkatane Lekgwowa morwa wa Maleka seriti
 a gôrôga gwaba phatane kgaola medimo e rōbale(e lalê) - 1898.
 Mokgōmana Kgahlanaletau le Mahlako a Phaahle ke baanelodi ga
 ba bowe nalō; ba be gōōtlō la borwa morwalō le a ethwalêla
 ba se ke ba rutwa: Ba bowêlê sekutlwaneng gore a lekgōnō la
 sethêbê see, se thomegile kaye ka baka la eng; ka mang goba
 bomang?

Hlōgō ya bophelo bja mo lefaseng le, le kuwa gaye badimong
 ke boikokobetšo go bawo ba lego ka godimo le wene ka matla le
 pušo; Jehofa Modimo Ramatla-Kamoka o ba neile borêna le tsebo
 ka bomodimo bja gagwê.

1985

Kgaoganyō 756

A go na le kgapeletšo ya lebollo?

Putšhišo ye, yōna ke kutu ya makabe a lebollo lewo re
 kwelego ge mogologolo a itše go epolotša, morago a thōma a
 bolotša bahlanka ba gagwê, gomme go fihlela le go morwa wa
 gagwe; ka moo tiragalō e laodišago ka gōna ya setšhaba sa
 Baheberu; e re ke menywaga ye 1918 B.C. pelega matswalo a
 Kristus Jesus mo lefaseng le. Thamaga ya Mabjana e re ka molaō
 le mokgwa wa Sepedi lebollo goba go ya kōmeng ya bonna goba
 bosadi go a gapeletšwa, maetsepêlêlō a kgapeletšo ke gore monna
 goba mosadi o tlo bitšwa lešoboro goba lethumaša.

Bjale mo maineng a mabedi aa, ke wōna a bitšwago gore ke kgobogo go mang le mang ka gare ga setšhaba sa Marota goba Bapedi.

Borrowešu ba be ba sa tsebe gore lebollo le tšwa kaye, le thomilwe ke mang, kaye; e le ka baka laang? Nkile ka dula le bakgalabje ka 9 April 1910 gōna mo Mohlaletse, ke ge Makgola ba mphathō ba e ngangatletše ka dingana kōma. Ge ke lemogiša mekgwa ka hwetša gore, ruri dikgoši di hlahlathiša ditšhaba tša bona ka go ba utēla therešo gore lebollo ke'ng. Tabakgolo e fo ba megabaru le go dirēlwe(sic) le go bolawelwa diphōfōlō le go humēla matlalō a dibatana le dikomi.

1986 Ka ngwaga wa 19 ga go hlagišwa mphathō wa Mabjana a Lepōš Mohlaletse, go mušinyana wa thuto ya dikgapetla o thōma go kuwēlēla, masogana a e bego e le ba mathōmō thutong ba thi-bēlwa sekolo, gwa fo šala mokgōmana H.K.K. Maredi le Markus M. Sekhukhune wa kgoro ya Makweng le mokgōmana Aaron S. Morwamotšhe. Eitše mohlang kōma yewo e hлага, Hesekiele le Markus, ba tlemiwa ka miidi matsogo ka sa nthago ba rotošwa Lepōš. Gwa phonyokga bakgomana baa: (1) Philemo Tswaledi Tsēkē Morēwana, (2) Simon Ntobeng Mampuru ba ganēla sekolong. Ke ge moswane wa gōna le mokgomana Selatole M. Phala ba ekēla le sekgowa go fihlēla 1958 - pegelo ya lehu la mokgōmana Simon Self Mampuru ka 1963. Motse wo wa Marota mo Mohlaletse ga o tlo kukubana go thuto ka ngwaga wa 1921, ke ka baka la mokgōmana Bokgobēlō Sekhukhune Sekwati le bomedumelagohle banna ba mphathō wa Makwa le Madiša a mokgōmana Mahlagaume Sekwati Thulare.

Lebollo goba kōma e ya gapeletšwa, bašimanyana le bannyana ba kgoromeletšwa ka kgati, ba kwišwa bohloko ngwana a be a re

'ke ya rapêla' ge a ekwa dirôba mmeleng. Gomme ka moka tše re di bone ebile re dihlatše(sic) tša go rereša. Mehlang

1987 yeno ge Mohlaletse e le swiswing go phethagetše seëma sa borrawešu se itšego sa re: 'Moipolayi ga a llelwe!'

Mehlang yeno ga go hlatlošwa mahlo go nyakurêlwa ka mangwanyana nyaakô a diofisi tša Babašueu(sic), go fo bonwa masogana a dilete, ba dutšhi ditulong ba tshêkêta ka dipilwana le nopa; eupja ngwana wa kgôrô ya Marota go balwa ka menwana.

Kgodišêgo ka mabapi le thuto, borrawešu ba ekgakantša ka booma(sic), ba etebadiša lentšu la kgoši Sekwati I ge a šetše a tšofetše a itšego a re: 'A ga ba gôna baana mo motseng woo goo re tšeêla bohlale bja monna yo?' A be a era bohlale bja ngaka Rev. Alexander Merenskey. Lentšu lewo la morêna wa khutšo, Kgoši Sekwati I, e be e le ntho ya lentsho go borrawešu, ge go bolêlwa lôna go swane le go thonkga nthô go bona; ba šulêlwê ke lethabo le mehlamulo ya tša motse wa bona.

Borrawešu ba be ba sa rate go bona mošimane ge a tšwere borokgo, ba gana ba re 'ngwana yo o roga banna'- goba masogana a bêrêkago sekgoweng, Mositsana ge a tšwere rôkô ba re ke segafanyana o gobogile motseng wa Mohlaletse (1921). Banna ba mephathô ye: Makgola, Madiša, Makwa, Makgalwa le bontšhi bja Mankwe, ba ile go badimo ba hlaswa go tšwara borokgo.

1988 Gomme ga e le ka lehlakoreng la batho ba basadi, le methepa le mathumaša, le mehlang yeno, e sa le kgobogo le nyatšego, motho wa mathômô a go binêla kômana ya basadi ya mphathô wa Matloša a kgošigatšana Diphala Sekhukhune Morwamotšhe, ibile mellotima Lekgolane Thulare a tšwere dirôkô tša moaparô wa sekgowa.

Le ge banna le masogana ba be ba bêrêka Taimane le Pretoria le Johannesburg, moaparô wa sekgowa motho goba makarapa a be a bônwa ba apere le go tšwara marokgo ka matšatši a mmalwa(few days).

Bjaloge, e be e ka ba mang monna a bego a ka rêkêla motho wa mosadi goba wa lethari goba mothepa goba lethumaša rôkô?
Phetolo: Ga e se fêla batho ba bego ba bitšwa Majakana, bawo borrawešu le mmawešu ba bego ba re ke digoboga, balatedi ba ngaka Moruti Alexander Merenskey, yo mehleng yeno e lego yêna Bopedi ka bophara e ke kego ya mo lebala go iša ditlogolwaneng. Kgôtlêlêlê ya gagwe e bonagetše gore monna yo e be e le motho yo a rumilwego ke lentšu la matla a Ebangedi. Naa ba kaye bale ba go katana ba re ba tima mollo wa thuto lefaseng la Bopedi? A ba be ba hweditše lefase lee, le sa aaga ke batho ba swanago le bona; goba e be e le mathômô ka bona?

Phetolo: Hleng ba re go be go le gôna borakgolokhukhu.

Kgaoganyô 757

Go dikanwa maanong - ngaka le moloyi.

Mmolêlô wa borrawešu wa ge mohwelwa ke ngwanabo, monna goba mosadi, ge a tšama a tabogana le dingakabaloyi ka go tsoma dihlgêrê, ba be ba re ke go llêla ngwaneno ba era go senya letšwaa. Mokgwa woo ngaka le moloyi ba dikana maanong, ge mohwelwa le ngaka ya gagwê goba mosenyaletšwaa, e le batho ba sa tsebego go dikanana maanong a moloyi le ngaka, ngakaletšwaa e fele e palêlwa ke boetefeletšo bja mohwêlwa; gomme go gônônwê gore 'mongaka Mathulamiši gaa kgoneselo'.

Kganthe Mathulamiši moloyi o mo dikile maanong gomme o re ka fêhlêlêla mokgoši wa mojamotho ga a kwale, e be go fihlêlê poolo ya meriri ya mafêlêlê ya sekga sa lesome la dikgwedi; motho a llwe a sa bolawa ke bolwetšhi bja Modimo bjowe e lego mediro ya tlhaagô.

1990

Borrawešu ba re ge ngaka ya letšwaa e ngatetše, gomme a hunêla legaaga nnywanaputšane, a se ke a hlokomêla madika-maanong a moloyi, lekgêswa le tlo ngatologa; moloyi ga a ke a hlokega polokong ya mohu, o ba gôna le go širašira ka mo lapeng labo mohu madutung a bašumudi; kagore o hlokometše go tšopa se sengwe se babo mohu ba bolokago mohu wa bona ka sôna. Ge bahwalwa(sic) ba ka hlaba tlhoboša ya kgomo goba pudi le ge e le nku, moloyi yo o tlhokomelong gore a mošwathi wa sehlabja se, yo(sic) bolokwa kaye, ka šakeng goba ka lapeng. Maahlô a gagwê a setše(seetše) go bôna moo mešwathi e tlo go lotwa ntshe.

Bjalege, babo mohwêlwa le ngaka ya bona, ge e le diota, ba tlogêla mošwathi mowe dikgogo di sêlago ntshe goba ka šakeng la dikgomo goba ka mafuri moo sehuswane se kgopoloditšwego gôna. Moloyi - ke nonodi go yêna. Moloyi e tlora ka maabane mola e le dinakô tša mekgwana ya bôna, a ngwêga a ya a ngwatha mošwathi wa sehlobôša sewo, a ya kutamong ya gagwê a phôrôla mmele le maoto a gagwe, gomme morago a tšeya diphôrô tše tša gagwê a di boloka moo go sepelago fêla ba ga Mongatana - tšhošwane tše khwebedu.

Ngakana ya moithutaletšwaa o tlo ba a swahla a tšhaba a šitwa le go ka laêla bahwêlwa ka gore meriri ya mathômô molamo o teile lešepa, e bile go fihlile meriri ya poolo ya mafêlêlô. Bjalo babo mohu ka gore ba rata go tseba le go bona gore naa motho yo wa rena o lle(sic) ke'ng, ge ba fihla go ye ngwe ngaka ya re le reng nke le bošula? Batabogani ba dumêla, gomme ge a tšholla dikgagara, ngaka ya di lebêlêla ya re 'Auwii! Bauba' goba 'Hunadi! Dulang fase le paletšwe, moji wa lena o le dikile maanong; le bile diota le seotana.

Tlwaellanō ke'ng magareng a masogana le methapa

Putšhišo ye, mohlomong ka kgabakanyō ya yōna, ditlhathollo di tlo bonwa le kwešišo go bawo ba tsebago mekgwa le mekgwana ya Marota, yewo melawana ya go goleng ga batho, banna le basadi, e kgethologanyago bogolo: mahlalagadi, bosogana, bonna, bosadi, bokgarebê, bothumaša, bošoboro le bothumašana le bošobošana.

Sehlopha se sengwe le sengwe, se na le mekgwa le ya dipapadi tša sebona, gomme le ge sekgobela e le monyanya wa lenyalō la mothepa le lesogana; e le wōna mohlopi - mohlotswana wa makgobadira.

Kgethologanō ya Sepedi goba Marota(sic), e fo ba kōma goba mephathō; ga gwa hlokomelwa gore mokgomana Marišane o belegwe neng le Fhale. Kgang ke yo a bolotšego ke yēna yo mogolo. Le ge Mante a belegwe ka ngwaga wa 1900, gomme Mpetšhe a belegwe ka pelega gagwe ka 1896, ba thakana e tee ka mphathō wa Maputla a ngwaga wa 1923.

1992 Kgethologanō ya basadi le methepa goba dikgare(sic) le mathumaša tabakgolo e fo ba kōma. Banna le mašoboro go ka wōna mekgwana woo. Dikošana tša mašoboro le mathumaša ga di gobane gomme le ya banna le ya basadi ga e gobane le ya mašoboro; woo ke wona mekgwana wa Sepedi wa sešema se rego:

"Mogolo moroga monyane, o re monyane a ethogêlê."

Monna ge a bolotše, ga a hlwe a hlakahlakana le bawe e sa lego mašoboro; gomme le go basadi le bohle ba bolotšego, tlogelang go gobana kudu le mathumaša dipapading tša sethumaša. lena le sware tša lena tša sekgarebê; kagore ge go hlagile kotsi ka gare ga kgethologanyō ye, molato o fele o kgomarêla yo a epitšago monna goba mosadi.

Ma e le tlwaêlanô ya masogana le basitsana lepheko la yôna e fo ba:-

"Motho gaa dišwe;
Go dišwa kgomo."

Bjalege, tokologo ye e apeša mmogo le mašoboro le mathumaša leagong la Babinanoko, se re hweditše borrawešu ba se na bokgopo ka sôna go masogana le dikgarebe goba mašoboro le mathumaša. Se makatšago kudu mehleng yeno, magôôtlô a šitwa ke go lebana le thôôtse e gadikilwego gomme nke dithôôtsê le tšôna di sôna(swana?) le magôôtlô, ga di kgonagatše go lebana nawô. Ka mokgwa o bjalo, go phethagala seêma sa senatla - mongwadi wa bogologolo se rego: 'Mmopi wa gago o wa go fora o ka se hwê lehu.'

A go ratana ga kgarebê le lesogana, ke ka magabeya?

Putšhišo ye ke makalakaleng: go bawo ba kilego ba kwa borrawešu ga ba thabile ba anêga ka tša bosogana bja mehleng ya bona ba sa beanywa dipoodi go swana le methepa, eupja ba sa di tlotše ka tšhoolo go etša mabeanyô a methepa le mathari le basadi ba dirêthê le ditšhepi.

Ge ba sa leetša lekope, gammôgô le makgarêbê a leagong la segagabobona, diboba tša mohlaka, lekgêswa le sa tulêlwa ka monyanatsokwana; botse bja lesogana le kgarebe go lebeletšwe sebopêgô le seêmô sa lethêka.

Akere o wa kwa ga ba rêta mokgômana Tswaledi ba re:
'Dimo a Bauba lehlokwane labo Pheladi - ka lethêka le swana le la kgaitšedi Maabathô a Tšate'.

Bapedi Babinanoko ba setšhaba sa Thulare, mekgwana ya go okolotša maratanō a go loša ka magabeya, ga se ya ke eba gōna mo leagong la Marota; le dinga(ka)kgolo tša Marota bo morwa Thibane a bja Phakana a Dimo le morwa Mamatshiri Makgata e tšhweu kōma le boMaatsoku kgologolo ke ya khukhuna; ba be ba re gagešu kgwaletša ke boloyi leratano ke la badimo.

1994 Monna yo wa mphathō wa Makgola a Tšate, le banna ba mphathō wa Madiša a kgošana Mahlagaume Sekwati Thulare, ba be ba re mekgwana ya magabeya ke ditirwana tša Masêgatsêbê; rena Bapedi ga re kgologane le tšōna ke boloyi.

Mekgwana: Mekgwanyana ye tsebalegago ye tsebalegong mo gagešu Maroteng, kagore re agišane le Barōka ke setōpa le tatamoloko, gomme ke mekgwana ye mešorwana ka yōna batsibi ba lōyêlêla digotlo tša bōna tša metšoko le moo ba beilego dišego tša mabêlê(mehlōkōlō); gomme motho mang le mang yo a ka kgwathago phatana ya felo fawo goba a utswa selo sa fawe ntshe, a gobala. Kgobalō ya gōna, nthapeleleng ga e gōna ga e se go lefa pudi goba tše pedi, ka gore motōpagala le ge a ka khukhuna go dingaka, ga go ngaka ya go kgonafatša go bušulla magakantšo a monna yo mongwe - megobanyo ya setōpa ga e sōna(sic); le mekgwana ya diphetolanyo.

Dipušollo: Mekgwana ya dipušollo ga e swane, ba bangwe ba phasola ka legoswi, ba bangwe ba wōtlōlōla menwana, ba bangwe ba etiya ka tsêêtsê goba ka moretlwa bjale ka ge meala-fêlo e sa swane ya mangakabaloyi.

Setōpa le tatamoloko e be e le tšona dinkokoyi go mang le mang; le mehlang yeno batho ba boitshwarō le boi(boyi) ba sa boifa go kgwathakgwatha dilo tša ba bangwe kantle le taêlō goba go fiwa ka seatla.

Iešika la bogoši bja Magadima Ntweng.

Ke kgale ka kudu go phatloga ga Magadimanantweng, ge Morwamotšhe I go sa dutšwe modula mo tlasa Thabamorônê, kgoši Thulare I le morwarragwe mokgôma Mampuru ba sa le masogana; diphehli le ditšhwêlê tša jaa tša fetša Thulare a kgorometša Mampuru a tšwa ka mosêhlêlô wa kgôrô ya Makweng gôna mo Mokokorwane (Mogokgomeng) Tubatse (1734); gomme a phatloga le banna le basadi. Ke ge Marota a magolo a ba kwera ka la gore ke Makgakala(Outside). Leina le ga le phekgalanywa ke gore Kgakala - kgakalo - bagale - goba Magakala ke leina la motse wa bona - Bagakadi - Magadimana - ke leina la mphathô wa kgoši Legadimane wa pele morwa wa mokgôma Mampuru Morwamotšhe Mohube Thagaetala Mohube a Seôpela.

1996 Ka ngwaga wa 1899, mokgômana Tsêkê Morêwane Sekwati Thulare a kgwatha moobo go mamago Bapedi - Kubjadi a Hlabirwa Lesoka, a raranya taolo ya molaô wa Marota le go bjaala peu empe, ka mohumagatšana Khudu, morwedi wa kgoši Morwamotšhe wa bobedi gore mothepa woo e be mellôtima wa Magadimana, ya ba kuduudu e kgolo: mokgômana Tsêkê a lefišwa dikgomo tše fetšago seatla (hlanô). Monna wa bogologolo ba re o kile a hlabisa seêma a re: "Mošito wa phuthi o tsošwa ke wa pudubudu." Ka ngwaga wa 1923 setšhaba sa Magadimana ba nyetše mellôtima mohumagatšana Mpetšê morwedi wa kgoši Sekhukhune II. Mothepa woo ke kgaitšedi ya Thulare le Morwamotšhe (Bôna T.M. No.1 Kga.14 Letla.34).

Kganthe peu ye ya moya o mobe ka gare ga ba bangwe ba khošego bolohlanyi bja mokgômana 'Makhakhasane' e medile. Ge mellôtima a gôrôga bogadi, seripana se sengwe lethabo e be e fo ba la mahlong, ka dipelong go se bjalo.

Eitše gore mohumagadi Mpetšê a akgofišwa go biletšwa gaye

badimong, Magadimana a bowa gape go kgoši Sekhukhune II go lapalegolo la Marota gore mellô e timile go Magadimane. Kgošikgolo le mmagosetšhaba le kgôrô ya bogoši bja Marota, ba neêla Magadimane seantlo kgošigatšana Diphala e lego monnago mohu mohumagadi Mpetšê Ntwampe Legadimane Mampuru.

Ka ngwaga wa 1958, bobé le bonaba bo gakologile pelong ya mokgômana Motodi morwa mohumagadi Khudu le kgoši Ntwampe. Mokgômana yo a tlogêla mošomo(mošumo) wa lebênkêlê la Mr. W. Halberstâ ka bjako, kganthe go tsogologwa tšeele diphehli di bego di mo huwetša tšôna ba re mmago ke yêna e ka bego e le mellôtima mo Magadimaneng gwa fo senya batho ka boomo, mmago e tloge e le morwedi wa kgoši Morwamotšhe wa bobedi; lehono mosate patiša pôô le lefagolo o tlo bo tšeya bogoši!

1997 Ke ge mokgômana Motodi 'Lawrence' Ntompe(sic) Legadimane Mampuru, a thomile go kokotletša balatedi ba gagwe ba makhuduthamaga go tiêlana moutlwa seatleng le kgoši le seantlo Mankopodi Thulare Sekhukhune; bjale go rakiwa mohumagadi Diphale sedulong sa mohu mogatšagwe - ke ge a tšhabêla go kgaitšedi moswaredi-bogoši bja Marota a Mohlaletse. Ge a fihle a laodiša ke ge a rwakwa(sic) sempša ga a etšwa ka seferô a kgorometšwa; ke ge a tšhabêla ga Ntšhabeleng ga kgoši Mankopane 'George' Komane Mankopane wa kgôrô ya babina(tau) ba Masemola.

Kgošana Legadimane Ntwampe ke ge a dibišwa le lôôkô tše ka Makhuduthamaga a mokgômana Motodi yêna morwarragwe. Modibišwa a tšhabêla ka lefegong la kgoši Michael Morêwane Riba, morêna wa Barôka Babinaphuti. Ke ge bophelo bja kgošana Legadimane Ntwampe bo phonyokga dinaleng tša mohlomari go fihlêla lehono ngwageng wa 1968.

Mokgômana Motodi Lawrence Legadimane Mampuru le nankhono

o sa ile tahlong ka baka la mofereferere woo a go forwa le go latêla dikaletšo tša baaroši. Morena Motodi o lahlilwe gomme bafuri ba gagwe ba šetše malapeng a bona ba nwa bjaalwa bja sesotho le sekgowa.

1998 Lešika la Magadimana ka go latêlana ga go tswalwa ga mokgwa wa Marota Babinanoko ya Mohlake šibaa:-

- a) Mampuru a tswala Legadimane,
- b) Legadimane a tswala Ntwampe,
- c) Ntwampe a tswala Legadimane,
- d) Legadimane a tswala Ntwampe,
- e) Ntwampe o tswetše Legadimana yo mehleng yeno mahlo ka moka a setšhaba sa Magadimana le Marota go holofetšwego latlêgô le mahlatse a setšhaba go yêna. Lesogana le ke monna yo a godilego, o sehleng sa bonna bjo bo sa belaetšego go nyala mosadi goba basadi le mellôtima ka mekgwa le melaô ya Bapedi ba setšhaba sa Thulare.

Lesogana le, gaa lebelêlwa ka madi a go tswalwa fêla, aowa; o holofetšwe le ka baka la ge e le ngwana yo a tšwago ka gare ga dikolo tše kgolwane: o tsene sekolo se phagameng sa toropong ya Lydenburg (1932-1949), sa Arabie sa bana ba dikgoši le bakgôma. Lehutšo la pušoboruthu e go Bapedi ka bophara, kholofêlô ya Magadimana go yêna e bonagatšwa ke moago wa 'Bantu Primary Higher' yewo e butšwego ka kgwedi ya July 1968. Gape-gape le pontšho ya go ? leswika(tombstone) lebitleng la tatagwe lewo e lego seka sa segopotšo goiša ditlogolwaneng tša setšhaba sa Magadimanantweng a re ija ga re gadimane, ga re gopolane, ga e le lehung gôna re a gopolana; Ngwatô a re, a Ramaube a dilepe o šetše kaye?

1037

K34/120

41

1999 Kgaitšedi ya kgoši Legadimane Ntwampe leina e lego mohu-
magatšana Lekgolane, o nyetšwe mellotima ke Marota a Mamone
ba kgoši Sekwati Malekutu Mampuru. Mokgwa wa go nyalêlana
mabônê e sa le wôna wa popanô e bohlokwa yewo Maisimane ba
rego ke 'affinity', go kopantša leloko ka madi a go tswalana
le go kgonthiša kagišanô magareng a dilete ka mabapi le mmo-
lêlô wa segagabobona Marota.

Go bana ba kgoši Sekhukhune sa bobedi, ka mo lapeng la
ntlokgolo, morwaye yo a nyetše(go) mosadi go Magadimana ke
Morwamotšhe monnago Thulare; yêna o nyetše mothepa leina ke
Tlakale morwedi wa kgoši Ntwampe Legadimane Mampuru. Ga e le
selete sôna motse wa Marota a Mohlaletse - sediba sa bona ke
Magakala.

2000

Kgaoganyô 761

Tlhalanô ya boradia le go hlala lebitla

Re kwele borrawešu ga ba be ba re swantšhetša maradia a
banna le basadi, ge melato ya bona e bigile ka tlhalanô goba
go hlala lebitla, monna le mogatšagwe ba belaetšana ka dilaô
goba bootšwa bja mosadi goba bohlotlolo bja monna; gomme
bobedi bja bona e le go tlogêlana ka maanô a go wetša kgôrô-
banna ka leopeng.

Monna o re pelaêlô ya gagwe go mosadi yo wa gagwe ke
seotswa gomme mosadi ya gagwê pelaêlô go monna yo wa gagwe ke
bohlotlôlô. Mosadi o fa mabaka a ge monna yo a etulêla ka
Mabulane a sa hlôkômêlê lapa le bana.

Monna o fa mabaka a gore mosadi o belegile bana ba babedi, wa ngwanyana le mošimane kantle gagwe ka bootswa. Monna yo o be a thinyetša mosadi gore a dire molato wa go bêlêga bana kantle tsebo ya mogatšagwe; go bonagala botse gore yo mongwe o reile yo mongwe. Kgôrôbanna ya Marota mokgwa le molaô wa Sepedi, le ge tlhalanô e le botšopja le kgobogo, molaô wôna o dumêlêla go kgodiša mang le mang pelaêlô.

2001 Kahlolo ke gore yo a llogo ke molato o hwêlêla bana le dikgomo tša bogadi, mang le mang wa lena o tlo tšwa goba a šala ka lapeng a ekgônere. Ge mosadi a itše o dira boradia bja go hlala lebitla, a tswala bana masogana le methepa gomme ka bagarigašana, a re ke rêêla maina awo fapanego le abo lebitla, gomme monna yeo(yewo) a tswalago bana naye a phela; ka mekgwa le melaô ya Babinanoko - monna yewo o thubugetše ke lekgeswa.

Mosadi, bana ke ba matiakathoka, monna yo a tswetšego bana bawo, o bitšwa sehlôtlôlô goba mpja ya kgôthô, (ye e) sepelago e feeka dimpjagatšana mong wa yôna a sa hwetšego moputso a tshenyegile ke go e otlala.

Tišeletšo: ya mekgwa le melaô ya Sepedi mabapi le tsošetšapeu, ba leloko goba barwarre goba borrangwane le bomonnake, tše ga di kgalemelwe go tsebagala ditaêlô le bolaodi bja tšôna, beng ba tšôna ga ba šwahle magoraa goba mafaô, ba tsêna ka diferô le dipherwana e le nkweng ke ka mo go mogatšamogolowake. Dihlôtlôlô di tšama di theetša gore a monna o gôna, goba a lentšu la monna ka mowo le a kwala; se sepela ka go tsatsêla le go nanankêla le poifo ka pelong. Ba ba bjalo, ba tlase ga molaô wa bootswa le bohodu leagong la Marota.

Re ba kwele borrawešu ge ba laya masogana a maswa, bawo ba sa tšogo nyala methepa le mathari gomme ba ney(sic) dikeletšo tša senna.

Basadi-bagolo le bona ba swere lekopelo ka mo go fišago ka diatla ba ehula magala dihlong tša barwedi le dingwetši tša bona, e le 'tšhwene e se ye natšo badimong'. Ba re, ngwanyana ga a tlo goboga bogadi, o taboga ditaš tša bogadi gomme a latêlê mekgwana ya bagwerana le digafanyana bawo ba bitšwago 'malapa a ilego le boori'. Bawo ka baka la mekgwana e mebe ya bona, banna ba bona ba ba dirilego bomamonyadiwe, ntapana le dithethwana tša tshegwana; bawo ba hlokago le segorwana go phorola ngwana mahlong ka go nyatšwa ke banna ba bona.

Le ge batho ba sa bolelwe ka maina, le lena le ya ba bona ka mahlo ga le eya nokeng goba kgonyeng kuwa Sešime le Molapong ya(sic) wa tlapa la Maserogabasadi. O thaetše ka tsêbê tše tša gago Phaahle le Hlapogadi! Mosadi wa kgôrô ya Makêšê ga se sethobolong, fawo dihwiri go bapalêlwago ntshe, goba mowe basadikgôrô ba tšhollago maudi le melôra gôna.

Re ba kwele, gomme le mehleng yeno ba sa laya dingwetši ka wôna mantšu wôna aa. Go madimabe go dingwetšana bawo ba gatikêlago ditaš tše ka dinawô.

Kgaoganyô 762

Felo ga moilêlô ke kaye, ke'ng, ke goreng?

Ge re be re thaeditše ka ditsêbê go mmolêlô wa borrawešu ga ba dutšhi ba eketlile, ba gakološana dika le dikana tša naga ya gabobona, o fele o ekwa gore go tšama go eba felwana mogongwe mo go boifêgago ba rego fawo ntshe ke moilelong ka seka sa motho tirelong ya dithêkganaga ya bona.

Mogongwe e be e le fawo ba rego ge ba biditše Barōka bommanaka - boretsebapula, e le fao go kgethilwego sebešo sa maru, gomme ntshe ba re go be go iletšwa go sa ye batho-fêla, ga e se bona dikonokono tša - ke gore bakgōmana ba kgethilwego kgōrōkgolo fêla.

Diphōrōrō le madiba a bo-Mamokēbē le dithokgwa goba mefoma e dulago dibatana le dinoga tše boifešago, le mo go dulago be-maapalekokotlo le ditotobela go fo tsebja ga e le fawo go boifēgago e sego moilēlong.

2004 Ga išita le difateng mo go kgobetšwego maswikana a bitšwago seōtlō, mo mang le mang, monna go(ba) mosadi le ge e le baana, ge go fitiwa go swana, motho a tōpago letlapana a le tshwēla ka mare, a bolēlē a re: 'Ke se ke ka dikēlēlwa ke letšatši nagengi!' Gomme a fete goba ba fete. Ga go ilēlwē go sepelwa, go laetšwe gore mang le mang a dire selaēlwa ka noši. Bagolo-golo ge ba gapišana mekgwana ya dipheko tša sebona; ba bohle taēlō ye dirwa ke mang le mang yo a kgologilego mekgwa ya badimo.

Moilēlō - ke lentšu le akaretšago mekgwana e mentši ka baka lewo ga le kwane le lentšu le: kgēthwa(holy), ka gore moilēlō(moilēla) ke mantšu a dikganetšo goba go tshwiša goba go ganetšwa selo. Dilo tše dintšhi borrawešu ba be ba gapitšwa ke thato ya kgoši, ge e kgologile maletlana le mabofora a magapampa, ka gore le seēma sa bona se re: 'Koša yaa tšwa Mošate - malata re a latēla!' Ke gōna moo mabohlwēlē a go aroša setšhaba a tšwilego ntshe ka baka la go hlompha bogoši, go tsebagala ga botsebotse ge bogoši bo swanetše go hlomphiwa ka taēlō ya Mmopi le Mohlodiatšohle, eupja go fo dumēla morula ke o bona o se na meotlwa - ka fo re ee morula o na le meotlwa o wa hlaba - nnang!

Borakgolo le borrawešu ba be ba dumêla mekgwana ye ka moka, eupja go be so se na melaetša ya mahlo le megopolo, gomme le baeletšhi le ba**o**bontšhi ba se gōna, e fo ba moka sewo ba se kwago le sewo ba se bonago gomme tšohle go se na phetogō le ge e ka ba tšhatogo le mpshafalo gomme ba eketše bokhutšong bja bona ka go hlokafatšwa seetša.

2005 Go fahlogeng ga setlogcilo sa bo-Moukangwe e lego Thulare I, Sekwati I, Sekhukhune I, seetša sa mathōmō e bile sethunya le mokgopjana o bitšwago 'mug' le meaparō ya mašeela le mekgwana ka go pana kgomo goba dikgomo tša hlaahla madiga, goba koloi (koloyi) le mogoma go loma mašemo. Morago re bona setimela se kganyela godimo ga ditšhipi se kgorometšwa ke mollo le meetse; le makatika a mactwana(khukhwanyane e rwele motho). Gwa tšwêlêla difatatsela le banyanana ba tšōna, re phafogêla gape mafata a matelele a epetšwe a thathamclotšwe le ditsela, e le marangrang le metse le metsana go bolabolwa mehlamo le bodula-botše šidiwe di a go tsêna!

Gomme rena Marota re dutšhi phateng re riina nnta(sic) re re, ba tlo bowela gagabobona, ke makgowa - ke masepela ka ntlana (tent); borrawešu kganthe ba phuthela phefo ka lethebong goba mogašweng wa mosadi le bana.

2006 Lehono re bona makatika, dikoloyi di kganyêla leratadimeng, ditlakamoya di tletše nyakong yabo masogana le dikgarebe go kwiwa tša mafelelong a mafase ka bophara bja merafo le maleme; le ga go le bjalo ke gōna bašemanyana le bannyana ba thuhlolwago ka tsebe go thwe ' a-riye (g)o phêtha mokgwa wa segagano - bagwêra ba gago ba ka tšama ba go kwêra ba re o lešoboro goba lethumaša gomme wa kōnwa dithopana tša thaka tša gago'. Kgotha-tšo ye e fiwa bana ke batswadi gomme i tiile le ka gare ga dikolo, bahlalifi ba mangwalō le barutiši go matlafatšwa bana ba re ke

mokgwa wa segagabolena(-rena): masoganyana le methepana go tšolwa diaparo tša bobatho, go apešwa mankgeretlana awo ba yago go a tšola go apariwe mabjaang le thutse le tlohkwa ya la Tšhupjagadi.

Moilêlê le mokgwa(custom) - di ke ke tša gorôša Bopedi tshwaneng(goal) ya thuto ya tšwelopele ye e lego ditšhabeng tša lefase mehleng yeno, go ditlogolo tše di lego mathekeng a masogana le methepa ye banna le basadi ba e sohlotšego mo lefase la Bopedi.

Go rumarumetša Thamaga ya Mabjana ye, tlhathollo ke gore: mekgwa ke mediro(mešomo) ya batho le megabaru ya maanô a go amoga ba bangwe, bjalekage mekgwana ka moka e thekgeletšwa ka bogôši, sehlong le tlhokafatšo gore mang le mang yo a ka nyanyollago maanô a fêgwê le go orišwa mafêgô a kgôrô ya mošate ofe le ofe, fawo go kago hwetšwa go na le motho ya a rutago bušhi bja nyanyollo a mokgwa.

Bjaloge, yewo e be e le maanôtaêlô a borakgolokhukhu, ke ge letšatši le se la hlaba mo Afrika-Borwa.

Mopedi! Lemoga gore mehleng yekhwe, kgomo e khutšhitše go gôôga sekara sa mogoma go ribologa makonkota a mobu, go ribolla bomotêrêkâtêrê; pitsi e sa khutšhiša magêtla leotwana le sefatatsela yo monyane le yo mogolo ba re pitsi robala bjo botshadi bja senna bo a bolaya.

Naa felo fa borakgolo ba rego ke Sebatlabadimo ke kaye?

Aowaa! Sebatlabadimo ga se leina la naga, ke felwano fawo go sa melego selo, nke le pula ga e ke e rôthêla ntshe,

e fo go ba lebatwana le lebotsana, gomme ke gōna fawe borakgolo ba go bitšago sebatlabadimo.

Sebatlabadimo: borrawešu ba re setimedi ge se timeletšwe le go se tsebagatše fawo mabitla a bommagwe goba tatagwe goba bahubabo ba mo loriša goba go tshwenya ka ditselana tše dingwe, ba tlora tsomang sebatlabadimo le išeng ngwana yo ntshe go bolêla le badimo bawo ba mo lapišago ka dilôrô. Bjanô, ge se hweditšwe bafepi goba ba-moloko ba tlo iša ngwana yewo gomme ba fihlê ba mo duciše molalaneng owe; e be gōna a thomago go laodiša ditshwenyego tša gagwe ka boyêna: a laociše tšewo ba lapišago phelo le tša go mo hlokiša mahlatše, goba mohlomong ke ka malwetšhi a bokôkana - mokgwana woo ke o mongwe wa go rapêla badimo-ba-mmalebêkô.

2008

Ge latlêgô e le gōna, e be ngwana o a fola; ge e le go ba le dipaati, e be di a mo furalêla a swane le ba bangwe dithaka tša gagwe ditapišegong tša bona. Mokgwana woo ga o nyatšhišwe ka batho ba tsebage gore batho le ge ba hwile, baa phela moyeng gomme re re ke badimo ka gore ba theogetše badula bahu.

Go rerešega ka kudukudu ge badimo ba ka be ba se gōna, gōna bahu ba fetoga phefo - gomme ga go bjalo, badimo ke batho; le seêmo sa bona ke batho ka go rereša.

Ge re hlodimêla ditherešong tša bangwadi ba bogologolo, re hwetša borrawešu le bona ba hlatse(sic) gore motho ga ahwa, go hwa nama fêla yo a tšwilego bomodimong o phela ka go sa felego; ke ka baka lewo borrawešu ba nalego kgônônô e fele e re ge (ba) bona ngwana a swana le mogologolo yewo ba bego ba mo tsêba, o kwe ba re: o rometšwe gape lelokong gomme le ge e fo ba diakanyô tša lethabo.

Sebatlabadimo ga se felwana fa go hwetšwago kgauswinyana, e ka ba lešego(blessing) go batsumi ba gōna, gomme le ge e ka ba kgojana, go a tsumiwa go fihlêla go hwetšwa, go phethagatšša se boletšwego ke dilaola tšša mongakakōma. Ge se sa hwetšwe, go tlo tsumiwa mohlašana o mongwe leina e lego wōna sebatlabadimo, ke moo motho wa mabothata awo a dilōrō a fihlišwagō gōna go wōna go phetha tirêlō ya go rēta ka dithapêlō go badimo ba leloko labo le diloba go bona ka mokgwa owe wa bompabadimo.

2009 Mokgwa woo, wa go rapêla(phasa) badimo e sa fele o thatafile ka gare ga ditšhaba, ga se wa gōōpa go batho kudu ba mejagobedi; bjale go phethagale seēma sa mogologolo se rego: 'Pshiwō tšša tlou ga di pataganywe' goba 'Maebana mabedi gaa rakedišwe'. Gomme diēma tšše ga di phoše, di tiya kgomo lenaka. Mogologolo yo mongwe le yēna o re: go ka makatšša ge meetse a sediba(mothōpō) o tse e ka re ge e sa le ka meso wa kubula meetse a mabose gomme ya re ka phirimane wa kubula meetse a go galaka; naa le ka se kgotse gore a mothōpō woo o hlomana bjang!

Phōgōlê a Kanyane, kgoši Mankopane II, o kile a hlabola seēma se go Marota pitšong(pitshong) e kopanetšše Mohlaletse, a ekwa kgoši Morwamotšhe ge masogana ba mo aroša therešo, a re: "Kgoši Maphuthe, naa o ka se makale ge o ka kwa basadi ba etšwa ka nokeng ya Mohlaletse ba re lehono meetse a noka ye a galaka?" (1954). Bauba a Hlabirwa Kgoši Morwamotšhe a hloka phetolo, tsetlo(sic) ya hwa le moludi, pitšo ya phatlalatšwa.

Ge magoši a setšhaba sa Bopedi a ntšha baana ka dikolong go bapala dithakalampane, naa mehla le mabaka ba bōna bjang?

2010

Mogologolo wa bogologolo kgalekgale kuwa Majoodeng, o ba hlabetše kgōrōseēma a re: "Lemogang, ge le ka bona mogo o Tšweletša dikenywa, le tsebeng sebaka se kgauswi." Gomme rena lehono, le ge re bona tšohle tše dirwago le tše re dirwago ke mmušo wo wa Republik II van Zuid-Afrika, ke gona re khurumetšago baana ka mogašwa wa kgomo re re rōbalang letšatši ga se la hlaba kantle go a tonya le bolawa 'serame'(phefo). Ka kgonthe baana ba rōbala ka gore ba boloka molaš wa mogologolo wa bagologolo o rego: "Godiša tatago le mmagō gore o be le mahlatse lefaseng". Ge bana ba lena ba ka gana, le tlere baana ba buswa ba nyatša batswadi ka gore le na le tsebo gore mahlō le thato ya ngwana ke motswadi.

Le hlokomeleng gore magoši awo le a hlatlamago, gomme a robetšego, diphetogo tše di hweditše ba tšere diikōkōtlélō ba fulere. Dipheta tša thaga-bolokwane ba le tlogeletše le tšohle tše mabapi le bogoši bja setšhaba; maahlō a setšhaba ke kgoši ya sōna.

Tonakgolo Mohlomphegi Ngaka Verwoerd o re tlogeletše molaetšo wa seka ka mohlare gore ditshwanēlō tša lena ka mohlare woo, le swanetše go o fepa bjang lena magoši a ga Sekhukhune le Bopedi ka bopara, legore mohlare wo o lekanywa le'ng sa mehleng ya ditlogolo tša lena: Babinanoko, Babinatau, Babinaphuthi le Babinakwena le Babinatlou le Babinanare le Babinaphiri le Babina-kolobe le Babinahlagahlagane; tshumang lebōnē.

Kgaoganyo 764

O tseba go goka magotlô, a bôna mosela a tšhaaba.

Seëma se sa hlôogôditiragalô tša tše le rena re di bonego, borrawešu le bona ba be ba re ba kwele borragobona ba se bolela gomme baa ba hlathollela ka tše le bona ba di bonego. Bjalege, mo go ye kgaoganyo go lena Marota le ditlogolo tša lena, ke rarolla seëma se ka molaetša wa tše ke di bonego kgajenyana:

Ge dithunthanyo tša leago la kgoši Sekhukhune wa pele di fetile, gomme ditšhaba tša Bopedi e nyakile go ba le khutšonyana ya maforaforetšana, nke leago le boeketlo bo tlo ba gôna go batho ka moka ba Afrika(Afereka) Borwa. Le ge rena Marota re be re sa kubetšana ka ditšu, le borrangwane ba rena, ba Mamone le Madibong, go se na boeketlo, ke ge go hlôlêga ntwana ya Maburu le Maisimane - 1898.

2012 Seëma se: 'O tseba go goka magotlô, wa bôna mosela wa tšhaaba': Mogologolo wa bogologolo o re mogwahle le bomahlobadibona, botšang bana ba se fo šala ba kgotlopa melete ya dimaana, gomme ya re ge di tšwile tša ba gobatša ; tša ba tša fahla bana le bommagobona ka malapeng. Rutang bana, ke gore botšang bana mabothata a le kilego la a bôna gore ba be le tlhaologanyo makgatheng a merebana le boikokobetšo; le se ke la rōbala go borraweno le mmaweno le se la ba phofogiša: 'Mmolodi a hlōka moditi, molaō o tšeya ka tsēbē'. Lemogang baswiana ba Makhuduthamaga ba Marota-boteng! Mangangana a Maburu a ba dirile gore la mathōmō madiraa a bōna a etheteye ka letšibogo (letšhibogo) la lewatle mo toropong ya Durban - Natal, gore ba tlo kgorometša Maisimane ka dibetša ba sa le kgole ka gare ga lewatle, eupja kgopolo le peakanyo ya fetoga boota. Ke ge Maisimane a ba thunkanya (ka) kanono ba sa le ka garegare ga

meetse. Maburu a hlanola direthe, ba kata ka santhagō ba etheteya ka metse ya bona ye mengwe, le gōna lantome ya Majahlapi ya ba kgorometša go fihlêla ge ba gōrōga mošate wa bōna Pretoria Tshwane a Mmamelodi; go ruthuthilwe la O.F.S. Ba fihla ba melala ya dihubela(rooinek), ke ge kgologolo S.J. Paul Kruger a thobeng ka la Delagoa Bay gwa senyega Maburu - banna le basadi le bana - gwa thosanwa le meboto le dithaba go fihlêla kuwa ga Ramapulana. Baetefeletšhi, ka madiraa - kgoši Sekhukhune wa bobedi a ntšha tša gagwe diraa tša thiba letšhibogo la Tubatse la Malokong(Ironstone) le la Mahubahube kgauswi le Aapiesdoorndraai. Madira a mangwenyana a etshamile ka thabana tša Bogwaša. Kgoši Michael Dinkwanyane a udubaatša la mošolaa wa Tubatse, Motsepula le Saaga(Naupoort).

2013 Molaodi yo mongwe wa ntwā ye, e lego General Buller, madiraa a gagwe a Maisimane a larile fa toropong ya Mašišing (Lydenburg) - ke gōna moo a go tsebiša kgoši Sekhukhune II gore ntwā e fedile - 1901.

Lord Kichener madiraa a gagwe a larile 'Nebo & Jane Furse Hospital' - ke ge go sa bitšwa maina aa: Maašadi goba Bonwatau, bogologolo kgoši Lellelateng le setšhaba sa gagwe o kile a khutša gōna mo Bonwatau. Bjalege, hlōgōseema se, ntwā ya mangangana a Maburu ya fêla, gomme tlaišēgō ye re bonego ka mahlwana akhwe a rena, re bone ditšhila le molahlēgō, ge Maburu a itše a ka raga letlapa ka monwana wa leoto wa kgōgōrōpō.

Le ge mo kgaoganyong ke filo tšhiipa ka lenala la monwana wa manapanyane, go senyegong ga Mmušo wa 'Republican First of South Africa', Maburu a ile a welwa ke bothata bjowe ditlogolo tša bona, ge e ka be bo ngwadile ba ka se bo lebalego. Gomme

mahlatsa a bona ba be ba senyeditšwe mohumagadi Queen Victoria (ka Sepedi ba re: 'Mosadi a Ditsêbê' ge ba mo tumiša). Gape e le motho wa tlala-moya-wa-bomodimo; le ge re hloedimêla o hlobošitšwe Maburu godimo ga tshenyêgêlô ye dirilwego ke madiraa-gagwe, go ba phumola megôkgô ya bofofu bja bona ka tšhalete (tšheesete) ye 'millions' tšhe tharo tša diponto - e lego gauta 2014 ela(yela) ya gagwe le kgologolo Paul. Mogologolo yo ga a re: 'O tšeba go goka magôtlô, wa bona mosela wa tšhaaba', rena ga re anegelwe re bone.

Powêlanô ya Maburu le Maisimane e phethagetšwe letsopa la samente morago mebušwana e mebedi ye: Responsible Government gwa setlega morago woo Union Government 31 May 1910; kgôrô ya mothomoso ya rêêlwa Native Affairs Department. Molaetšo wa seêma se, o tokama godimo ga baaroši le mahumagadi Mankopodi Thulare ge ba sentšwe motse wa Marota ka go hlanogêla Bantu Authorities Acts of 1952; ba hlôma nke ba ka kgorometšwa mmušo woo wa ka ka santhago.

Godimo ga bonyatšhi bjoo, ba kukubanya dilete tša Bopedi, gomme le lehono batho ba sa ganetšwe ka maweng, ba senyeleditšwe setšhaba le magoši a bona tsela ya pušo ya Kakaretšo ya Lebowa; ba tlogetšwe batho nyanyeng. Le ge Marota a Bogwaša a diretšwe tshenyêgêlô le go rakwa Mohlaletse kantle le molato go Makhuduthamaga, ba lebeletšwe seremong gore, a Makhuduthamaga a Mohlaletse ba tlo amogêla pušo ya Kakaretšo bjang ba se ba fenya Makgowa? Ge e le gore ba fentšwe, ageel! Ga e be pitšo ya tlaang-ka-dikobo(vereeniging) ya rena Marota a Geluks Location 2015 ke benkeleng la Malegale mowe tonakgolo Piet Joubert (a) go laetšwa setšhaba sa Sekhukhuneland gore Sekhukhune II ke kgošikgolo(paramount chief). Bjalege ka mabilobilo a meetse a sêkêgê, gomme melaô le mathakga a gopolelwe madulo a wôna; ga

e le ntlomole mootlwa yōna ga se ntswiyê lenawo, aowaa!

Mogologolo yo a boletšego seêma se, a itšego: 'Tau tša hloka seboka di šywa ke tshêphê e hlotša', ge seantlo Mahlako a Phaahle a na le dihlong tša gore ke fentšwe, ga a dule fase ditaba di gokolelwe godimo ga kgošana Sekhukhune Thulare: yena mohlomong a ka beakanya gabotšana bogošî bja Bapedi Thulare bja bowela ka mola legopong la bjona.

Ditaodišo ye ke tlhathollo ya seêma se sa borakgolokhukhu, gomme se dibalwa ka magôtlô le mosela. Mahlatse a gago Mohlaletse ke ka baka la Mmušo wo wa maboobo le kgaogêlô: go hlaba batho ka lerumo le go tshumêlêla magae a batho kantie le go lebana difahlôgô, la ntšhana madi, gwa fo dirwa ka matetswana le boekgodišo; ge Xwene Mahlako a Phaahle a Hlabirwa o ka bo dula gomme bo tlo go kokona. Le ge seêma se sengwe sa makgolokhukhu se re: 'Ngwana šaetša batho ga a bolawe', e be go bolêlwa gore 'Hlôgô ya motho, lefiwa(sic) ka hlôgô ya e mongwe'; bjalege, dihlogô tše šupago di ka lefiwa ka baana ba bomang? Go fediša mpherefere e fo ba thapêlô le boikokobetšo go setšhaba se sa Thulare fêla, sa bowêla mmôgô kwanong. Ge go se bjalo - gônabadi mo ba ke ke ba rôbala kuwa gaye ga bohle gomme molato o tlo fêgwa mafateng wa letêla mohlaang bohle go rôtogêlwa ntshe goba go thulamêlwa makhutšong.

Seêma se sengwe gape se re: 'Lewana le otiša tšhwene'. Seêmana se, se tlo go phediša ka go dula lefaseng ka manyami, mosegare le bošego, gomme moalafo wa sōna, ke go epōna molato go Mmopi wa tšohle, letšatši la kôpanô badimong le gōna gomme ga go motho yo a tlogo dula e le letlapa mo go swana le letlapa la Makgôpô la ka kuwa ga Marišana.

Mohlomong baithuti ba Thamaga ya Mabjana mehleng ye e tlaago, ba ka re ge ba ithuta, ba rata go tseba gore, naa Maisimane le Maburu ba be ba thetšana ka eng? Pelaetšano tša bona di diregile ka morago ga ba tšo thukanya(sic) bogoši bja kgoši Sekhukhune wa pele. Mogologolo wa bagologolo ba bogologolo o re: 'Thaetša! Taba re bolabola kgōrōwana, gomme ga e le khupamarame re hwa nayō, hlokōmēla go diragalo tša dipuku tša dithōpa tša Mmušo wa 'Republican I Government of South Africa', gomme ga go therešo gore puku yewo e ka hwetšwa mehleng yeno.

2017

DIPUTŠHIŠO TŠE KOPANA (TŠA KGAOGANYO YONA YE FELA) GOMME DI PHETHOGANTŠWE

- I. Naa madiraa a kgoši Sekhukhune II, a be a thibile matšhibogong afe a noka ya Tubatse?
- II. A kgoši Michael, ka madiraa a gagwe, o be a gorogoša Maburu kaye?
- III. A mmušo wa Kōpanō ya Maburu le Marooinek ya thelegwa neng?
- IV. Naa ke afe mainana a bokgolamorithi a Mmušo wa Kōpanō ka Seisimane?
- V. Naa lekala la kgōrō ya Babaso ya bitšwa gore keng?
- VI. Gopola gore a Native Affairs Department, a ke phošo naa? (ka bowene).
- VII. Naa ke sefe seema se nyamišago letswalo la motho ofe le ofe, a se reng?
- VIII. Naa seema se sa 'magotlo a bōna mosela ...' sa dirēga ka ngwaga ofe; a e le batho ba mohuta ofe?

- IX. Naa ntwā ya bona e thomile ka ya fêlêla neng ka ngwaga ofe?
- X. Kopano e kgolo ya bona seng ya thibêgô ya ntwā, ya kgobokana kaye?
- XI. Naa a tlhobošanô go Maburu e dirilwe ke mang, Bapedi ba be ba re ke mang?
- XII. A mehleng yewo, kgologolo ya Mmušo wa Afrika-Borwa e be e le mang ka leina?
- XIII. Naa Maburu a na a thosana le naga ye, go fihlêla kaye?
- XIV. Naa wene(wena) ka kgopolo ya gago, o gopola ntwā e ka ba eng?
- XV. A go patlweng, kgologolo yêna a tšhabêla kaye?
- 2018 XVI. Naa e be e le bomang ka maina a tsebegago balaodi ba bagolo ba ntwā yewo ba Maisimane?
- XVII. Naa madiraa bona a gomile kaye; maina a felo fawo ke afe?
- XVIII. Naa a baana ba swanetšwe ke go rutwa efe tlhaologanyô le boitshwarô bofe?
- XIX. A dipelaetšano tša Maisimane le Maburu ba belaetšane ka morago ga efe ntwā?
- XX. A go belaetšane ka taba goba mokgwana ofe; goba go nyatšana? Phetolo: 'Taba re bolabola kgôrôswana, gomme ga e le khupamarame re hwa nayô; hlôkômêla ditiragalong - tša dithôpa(secret - wegsteek) tša dipuku tša Mmušo wa Republican I Government of South Africa, mohlomong di ka hwetšega gomme ga go therešo gore puku yewo e ka hwetšwa mehleng yeno'.

Molaetša: Wene Mahlako a Phaahle a Hlabirwa, ke ge Marota a rêla seantlô mohumagadi Mankopodi Thulare, ke kgodišo ya Sepedi ga go hlomphanwa; bjalege moithuti wa mohlokomedi le temogo ya tša mehleng e tlaago ya setlogolwana se. Ge mabošaedi a sa ngwalwa, a bolokege dipukung tše di botegileng, di tlo fetoga dinonwane, kganthe ngwana yo wa Nkadimeng o dirile bonaba le phapanô e kgolo mo ga Sekhukhune: ge a sa khuname ka matlô go dikgoši le dikgošana le setšhaba sa Bapedi ba Thulare, powêlwane le leagô la pele le tlo tlišetšwa ka bothata: megopolo le dipelo tša batho ga di swanê, ga ešita batho ba borapedi bja bodumedi ga ba follêlê ka noopa e tee.

2019

Kgaoganyô 765

Melaô le diila: go tlabukêla dijo tša kgoši.

Mekgwa le melaô ya dijô tša Mankale wa setšhaba sa Babina-noko, go hlatholla yôna, e phahlantše le dikgônônô ka gore batho re fo bana(sic) mēênô ga re thabile gomme ka gare ga rena, ga go bonana - go be go rianô Mankwanyane Tlaaka monna wa mphathô wa kgošana Mabowe Sekhukhune Sekwati.

Moširaširedi go dijô tša kgoši, e swanetše gore e be motho yo a botegago wa tlhōkōmêlô. Dijong tša kgoši ga go fapantšwe matsôgô, le ge pitša e le sebešong gomme e gopile meetse ga se bohle baa ka ikhurumollago go tšhêêla meetse: ga gobe kaone go e yehula iho gomme moliti wa yôna a hwetša e ekhutšwe gomme a botšwa lebaka la kehulo ye, bjale a leboga ge a hweditše dijo (sejo) sa mong-wa-gagwê se sa senyêga ka mollô.

2020

Moširaširedi ga e le motho wa mosadi, aowa; o a bokaboketša! Mahlatse e be mosadi yo a sa khorago mahufana a bogaditšong go magagabo aa, dipitšana le megopo 'ya kgoši ga e tlabukelwê. Se ke mokgwa le molaô wa Sepedi. Dibjaana ka moka tše kgoši e jelago go tšona ga di šatošwe, ga se kotse ge sebjaana se pšhwatlegile, gomme e se be ka mokgwana wa timetšwe goba go tšewa ka maradiana a go swaraswara sejelwana sewo ka ditšhila(malotšana). Ga se ka moka barwarrago kgoši e ka bago baekgohlometši dijong tša mogolwabona, ga se ka moka barwedi ba kgoši ba ka kgwathakgwathago dijo tša tatago bona moilla!

Mosadi ofe le ofe, le ge e le bagatšaaagwe, ga ba na tokêlê go amaama dibjaana goba dijo tša kgoši kantle le thomo ka boyena kgoši goba go laêla molôtammêlê(body-guard) wa gagwe. Dijs ka moka go kgoši di a begwa, di tlišwa go yêna ka botsetedi bja malebana le sewo motsetedi se mo lebanego go botseta bja gagwe; ga go dumêlêlwê ka mošate motho go gokarêla sewo se sa go lebanago gantšhi batsetana ba diotana ba fele ba feta le go gononwa meselekwana.

Le bona bagatšaaagwe goba bohle, bawo ba sa fiwago ditshwanelo go dijo tša Mankala-a-banna; ke ka baka lewo tlhomphe le boetshwarô e lego sehlora ka go kgôrôkgolo ya Bahinanoko.

Barwa ba kgoši le bona ba fo swana le dikgaitšedi tša bona, go hlompha le go boifa tše malokana le tatago bona; Naa tlhomphe le poifo ye ke ka baka laang? Ke mokgwa wa bagologolo, go boifanwa go kgorometšwana ka melwa-e-dutšhi; ka gobane morwago a ka fo re ntšhutêlêlê ke kgale o bo tsokametše, gomme le barwedigo le bona ba ka fo rialo - šuthêlêla mmame goba kgaitšedi yaka.

Ke ditaba dife tše kgoši e swanetšego go di boledišana le bomorwarrawê go meloka mabapi le pušo ya setšhaba?

Putšhišo ye, ke yôna mophitlulodi wa tša bogoši bja Bapedi, le mokgwa wa molaô wo o laolago kgoši le matla a gagwe: ka gare ga lapa le kgôrôkgolo ya gagwê, fawo bogolo le bogolwanyane (bo) bonalago gona. Mathakga le manyamiša a malapa goba merêrô e methata ya motse, tšohle di senkwa ke bona bana ba ntlôkgolo le go rarolla, se ka kgônêgago; eupja ge tharologo e hunagane lehuto le lethatathata, bana ba ntlôkgolo e be gôna go tsomêgago borangwane ba bona, bjale ka ge e le bana ba bomakgolo ba bona.

Bjaloge, ka gore ditaba e le dithušanyana, mohlomong sedikwa se bonala mabala(dithobana), kgoši e tlo re go mokgoma yo mogolo go swana le Phaswa Marutla a Tšate, anke o ntsomêlê borrago - ke gore bakgomana ba dikgôrô tše kgolo. Le ga go le bjalo, poledišanô e sa fele e bowêla ka lapeng la mošate la mellotima mmago setšhaba sa Marota. Bjalo polelo e tlo bewa pelega khuduthamaga ka mokgôma goba tônakgolo ya kgorokgolo ya Marota, a re: 'Hlabirwa a Bauba a Hlabirwa a Phaahle! Sibaa, borraga kgoši! Kgoši o tlo re: ga di fihle ditsêbêng tša bona morwa Sekwati, ba neêla(sic) tšôna. Bjale ge Lerutla a feditše ka mokgwa wa taodišo ya serota, go tlo neêlwana gomme morago e a hlahunwa, le go kgothwa makgothedi; ge e le gore mohlomong e kgopamile, e ya kgopamollwa. Ge e palêla go kgopamollwa, gôna ga e bakwê ka selepe mo lekgopamong.

Mmolêlô wa madi: Ge poledišana e le thêpô ya go tšholla madi, go tlo bowêlwa gwa tsebišwa dikgôrô ka moka tša tikologo semošate, gomme morago go tlo rongwa batseta ba marumo gore, bošego goba ka meso go tlo nanyetšwa sefateng bokete, gomme

ke moo e lego mabothêla - kopanong ya madiraa ka moka le go hlôkômêla dikana le meaparô ya tľhabanô ke ye bjang gore go tsebjane, ge e hlatšhitše - ke gore ge go gahlanwe le manaba a bona ka gore bana ba kgwale ba tsebana ka merêšô.

Marota a Mohlaletse: Ge Marota a tlo wêla kotsing ya go tšholla madi, ba tlogetše mokgwa le molaô wa segagabo bona, ka go hloya tatago bona ka gobane ba be ba mo hloile elego mokgomana Kgobalale Sekhukhune Sekwati. Lehono bogoši bja Marota, bo tsoma banna ba ka bo kgopamollago; le ge ba bangwe ba šinašina(šinašînêla) go bo thêlêga; go efoba kapeya-ka-legong la morak(sic) ye re tlogo tšhoga re e lle!

Go tsomega tšwelopele, kwanô le therešo fêla

2/8/68

Morulaganyi,

Tšwelopele.

Mogwahle, ntšhirogêlê sebakanyana go pukwana ye ya tšwelopele ya Bapedi, ge ba tseba goba ba nyatša, yo a nyatšago a mphetole; gomme phiri e lome mogohlaa - hlame le mogolodi ba ngangatlêlê: yo mongwe a sware ka hlogong, yo mongwe (a) sware ka mosela.

Marota a Mohlaletse! Ke ya le bona le a kutlakutla, le tekgakiša tsela ka boomo goba ka boradiana, ge e ba e le gore seantlê kgošigadi Mankopodi Thulare o kutlakutlêla therešo ya go tliša setšhaba sela a go se fore(sic) gomme a bolaya bana ba Thulare.

Ditherešo latêla tše:-

a) Mahlako a Phaahle a Hlabirwa! Ge e le gore o tsoma kwanô, dira therešo pele ga batho le badimo, o tie phata go magoši ka moka a fa ga Sekhukhune; go tlo khunama ka boikokobetšo gomme o ye polêlê pele ga bona, o kgopêlê go okobatša kotsi ye o i dirilego; mohlomong badimo ba ka go neya leleetla gore yo morwago - kgošana Sekhukhune - a tlee a hwetše letlafalo. Ge o sa kgopêlê tebalêlô, kotsi ye e tloba boamo godimo ga gago gomme wa hlokiša Marota a Mohlaletse mahlôgônônô.

2024

b) Ka ngwaga wa 1893, ge borrawešu ba be ka baaroši ba tsentse phehli ka gare ga bcna, gomme motse wa barwa ba Sekwati gwa ba Maune le Mokatela. Ditše mohlant wola kgoši Sekhukhune II, a bowa tahlont, a tlišitšwe ke tonakgolo mohlomphegi morêna Piet Joubert, 'Klein' Sekhukhune a namêla godimo ga koloyi, tonakgolo ya hlaboša lentšu a re:

"Le ya mmona!

Lehono go fedišwa

Boune le bokatela;

Ka sabola ye

Ngwaga wa 1896."

Ge ke tšwelapele gape, molaetša wa bobedi šoo: ka ngwaga wa 1922, mohlomphegi Major D.R. Hunt (Sub-Native Commissioner) ya Sekhukhuneland, a tiišeletša phedišo ya boune le bokatêla gomme Bapedi ba bowêlana ya ba segarisingwe. Mmušo wa 'Union' ya Afrika-Borwa, wa tiiša setlamo sa setšhaba ka mabapi le thêkô ya dinagana(farms), gomme kgoši Sekhukhune II le kgoši Kgoloko Kgolane, ya ba babotegi(trustees) ba setšhaba sa Bapedi, dinagana tša rékwa. Go ithola morwalo woo, Mahlako a Phaahle a Hlabirwa! Inama selebaneng sa setšhaba le botatago, o epolêlê le go lahla manganga a gago; bokgôpô(bobe) bo imologe go kgoro-kgolo ya Marota - Mohlaletse.

2025

c) Lemogang! Babinanoko, Babinatau le Babinaphuthi le Babinaphiri, ke tšofetše thekgeletšang bogoši bja lena, mogologolo mokgōmana Dinkwanyane, morwa kgoši Sekwati I, o itše a botša mogolwane kgoši Sekhukhune I a re: 'Tlou ga ija mere, e ya ekapolela'. Mokgowa moenō wa bōna ke 'divide & rule!' Mekgwa le melaō ya bōna ga e fetšwe: "Ke le hlologelēla gore pušo ya Kakaretšo ya Lebowa le e sware ka matsōgō a mabedi banna le masogana; badimo ba Bopedi ba le rapelēlē go Modimo wa bona.

Naboomkoppies No.262,
2 August 1968.

E.M.E. Motubatsi

N.B. Molaetša wo swanago le woo, ke kile ka ngwalēla (mohu) kgoši Morwamotšhe ke sa tšhabetše ka ga Marishana 1960-4; ge ke fihlile fa Bogwaša, ke ngwadile gape ka morago ga lehu la kgoši moswaredi. Ke ngwaletše seantlō kgošigadi Mankopodi Thulare. Gomme ka gore gaa tsebē go bala dikgapetla, ga ke mmone molato ge a sa nkarabe, gomme ngwaga wo le kgwedi ye; hlapile(sic) diatla ka go boloka akhwe a lehono gape mo go Thamaga ya Mabjana No.XIV, 2.8.68.

Kgaoganyo 768

A mellotima o nyaletšwe fêla go tlo tšwala kgoši ya setšhaba?

Go fetola hlôögôputšhišo ye, borrawešu ba be ba re aowaa!
Le ge kgoši ya maleba e se gôna, mosadi wa setšhaba o swanetšwe
go nyalwa, gomme selete ka bosôna se tsome pôô yewo e ka ba
hlolaelago sešana-sa-tlaatswa; ka go latiša madi a swanetšego
go kgotsokatša setšhaba le ge e ba phutlugo e ka fo dirêga.

Ge go hlôkômêlwa mekgwa le melaô ya Sepedi, mellotima a
na le ditokêlô ka moka tša go laola mekgwana le ditirwana tša
basadi ba motse wa leagô la gagwê fêla.

Mellôtima, tabeng efe le efe, yewo a sa e kwišišego, o
na le tokêlô go bitša basadibagolo ba dikgôrô tše kgolo, go
lebeledišana seêmô sa taba goba mokgwana o belatšago ditaolong
tša gagwe ka gare ga motse.

Mellôtima a ka se tsênê taolong ya tša marumô, ge monna
wa gagwê a phela. Ge monna a hwile e ba morwaye e sa le ngwana,
o na le tokêlô go eletšana le bakgoma le bakgomana go telekanya
dihlabanô; ka mekgwa ya bagologolo - ke gore ditšhidi tša go
aaga le go agolla di ngwakong goba ngwakwaneng wo lebanego le
bošeding(bolebelelong) bja gagwe ka mo lapalegolo la bogôši.

2027

Dilo ka moka tša sa šikinyegego tša lapa, di tlhokomelong
ya mellôtima, ka thušanô le babotegi ba gagwê, ke ka baka lewo
bagologolo ba felego ba re: 'Motho ga a ethakêlêlê tsebo a
nnoši': a go fele go eba yo mongwe go hlatholana; go etša le
ka moswane ga yo mongwe a se gôna gomme a šale a butšhišwa.

Melato: Ka moka melato go(ba) melatwana ya go se kwane
ga basadi, dikomeng tša bona ya go phereketšana, e ahlolwa ke
mellôtima wa setšhaba - dikhung tša dikhupamarama tša sebona;
ge eba go gakanwe ka kgati: go ka kgopêkwa kgoši gore a ba thuše
ka bannabagolo ba bararo goba dinne bawo kgakanêgô e lego ka

bona; ke gore banna ba mephathō ye godingwana bjaleka Makgalwa le Mankwe a kgošana Seraki Sekhukhune Sekwati (1883-1930) - ke gore mephathō ya menyaga ye, ba šetše ba hlatlangwa ke mephatho ya mmalwa bjalo ba na le tlhaologanyō ka botlalo go mekgwa ya melaō ya Sepedi, ke bannanna.

Eupja mohuta wa pelotheri go mekgwana ya go tswalana ga moloko le lelokwana, ke basadi, ba phala banna kudu. Ke ka baka lewo mphathō wa Maputla ibilego baeletšhi ba dikōma (false) ka ngwag'a 1952.

Kgaoganyō 769

Nyatša mmago, godiša tatago: ke peu efe Marota?

Ka ngwaga wa 1909, ga bose le phakgamō ya mangwalō e tsefagala megopolong le tsebong, putšhišo ye ka godingwana, nkile ka butšhiša borangwane - mokošana Mogase Motubatse (Makōrōganye) Sekwati Thulare le morwarragwe, ba dutšhi boe-ketlong(leisure), mo kgorong ya Manaleng, ka re: 'Naa nyatša mmago o godiše tatago le ra bjang, ka gore rena re kwa puku ye ya Beibele e re tlhomphe go bobedi batswadi e be tekanyo etee', Ba re ke therešo fawo, re ya bona gomme ebile re ya tseba; mokošana woo ke thuto ya borrawešu, ba rutilwe ke borakgolokhukhu gomme e le ka baka la go se bopege ga basadi. Naa hleng ga re kwe bommagorena ba re go basitsana - nyatša tatago o godiše mmago? Ditola tša tlalēlwa ke meetse ka letšaabeng.

Nyatša mmago: mogologolo yo a go ruta le go bzaala peu ye, bošoro bja yona bo swana le tsheoga ga e kgokologa thabeng ya Maripe. Mogologolo ya(sic) mosadi yena a ruta bana ba basitsana godiša tatago le mmago.

Le ge mo kgaoganyong ye go sa bipollwe maina le dikotsi tše šoro tše kilego tša diragala yōna mehleng ye, tša mopotšo wa thuto ya nyatša mmago; mohlomong yēna le kgoši ye bilego gōna mehleng ga ya ka ya ba dirêgêla. Ka ngwaga wa 1919, go kile gwa ba kotsi e šorwana: mokgōmana yo mongwe Mphanama, o be a nyetše mothepa wa ga Radingwana, bobedi e be e le dinwa-bjaalwa(dihwiri) gomme monna a gwaiša kudu go fetiša mogatšaagwe ka baka la botswetšhi le bobotlana.

2029

Monna yo a nwêla bjaalwa hloogong le maswafong, a tshwenya le go tia(tiya) goba go betha, gomme bašimanyana ba babedi le kgaitšedi ya bōna, ba dula ba nyamile ge tatago bona a bowa bohiring ka go tseba gore mmagorena lehono o tllilo bona mawoong a pitsi.

Ka letšatši - ka ngwaga wa 1919, monna yo ka setlwaidi sa bōna, eitše ge ba wêla tsela mosadi a lemoga botagwa mogatšaagwe, a ba a mo fihliša gabotsana ka lapeng. Ke ge a mo alêla ka mafušana go rōbala.

Mosadi le baana ba gagwe: Mosadi le bana ba re lehono ke hlare sa kgole, se epiwa mohlaa solo(lesolo. Mosadi a ra barwa: 'Tlišang selêpê'. Ke ge a rêma monna ka sōna, a kgaola mmetšo le puruburu ya ba monna tšhwenyana e senya leswielo; ke ge mmago bana kamoka ba tšhabêla gagabo ga Radingwana.

Kgorokgolo ya baahlodi: Baahlodi ba dithulamadi ba di tlatlarapetše Mašišing(Lydenburg), gomme mosadi yo ga se a latola a re: 'Monna yo waka, ke be ke sa lebanya go mmolaya, ke be ke ratile go mo kwiša bohloko gore le yēna akwe aa hlwago a ntira wōna mababedi a mmele'. Le bana ba gagwe le bona ba re: 'Ka matšatši ga yo tatago rena a etšwa bjaaleng, o fo hlwa a tia yo 'magorena'.

Banna ba mmaIwa ba gobaditšwe bokoka le kgolofalo le lehung ka basadi, ka baka la thuto mpe ya nyatša mmago o godiše tatago; thuto ke bohlwele le mphoka setšhabeng sa Bopedi, ka kudukudu fano ga Sekhukhune gomme hlōgō le beng ba bohlwele bjo ke Babinanoko.

2030 Ka moka ba re thomilego go bōna ge letšatši le hlaba, re godišitšwe re fele re ekwa borrawešu ba re kgalemela le go re sōla gore, mošimanyana gaa thaetše ditawana tša bommagwê, o thaetša tša banna fêla; gape mošimanyana gaa rome ke basadi, o rongwe(sic) fêla ke banna; re tlo bona gore o bolla kaye?

Lentšu le, o tlo bolla kaye, ke matêpê le boekgudišo bja banna le masogana a mantšhi, go têpêlêlwago ka lōna godimo (ga) mašobošwana le mathumašana mo leagong la Marota.

Le ge thutwana ye e bjwetšwe ibile e le mowaa¹⁾ dipelong boekgudišo go ba lokilego le ba dipelo tša go hlaba-dikgopo, ga e hwetšwe mohola; ka gobane mohlang ngwana wa mošimane a godile o tseba mmame, ke yêna a tlogo nkemaêmela lapa gomme le nna ka ba monna ka sōna(sic) le bagwêra baka.

Diphetogo tša mehlaa le mabaka: Ga se kgalekgale ka kudu, ke kgajenyana, re be re bōna masogana ga ba etšwa kuwa Damane (Kimberly) gomme lesogana le bolêlê le mmagwê, gore ke gorogile tatane ga a tlêê a bone seo(sewo) ke se tšwêlago. Bjale mokgekolo o tlo roma ngwana kgorongo(sic) go bitša mokgalabje. Ge mokgalabje a fihlile, mogatšeaagwe o tlo re, o bitšwa ke morwago, o re tlaa o bone se ke tšwêlago sōna kuwa dipapading - Bauba a Phaahle. Mokgalabje o tlo re, Mogošadi a Ngwato! A re bōneng sewo ngwana a rego re se bōnê. Bjalo lesogana le tlo kušula bohubeu bja diponto le masome a mahubetšwana le bosêhla bja

2031

1) mowaa - muši o gobanego le malepu le leretha la maudi ka ngwakwaneng wa mollo; leina la wōna ke mowaa - ke sealafa.

mafakoreng¹⁾ le dikwešimane²⁾, dišeleng³⁾ le dikesephêrêrê⁴⁾
le diteke⁵⁾, gomme di balwe di bewa ka dikgobokano goba mebo-
twana; morago di kgobokelwe di bolokwe ke tatago lesogana
gomme ba topile ponto etee ba fele lesogana ya go bapadiša.

Mehleng yeno: Dilo ka moka di na le mabaka a tšona, go
boletše kgoši ya bogologolo. Mehleng yeno ge lesogana e le
lekarapa a tšwaa Johannesburg goba Gauteng, lesogana le ge a
ka laetša tataagwê le mmaagwe, e ka ba mahlatsa kudu ge tata-
agwe a ka tseba gore yo morwaye o betoga(sic) a swereng!
Masogana bawo ba sa bolokego go Post Office Savings, ba bolokêlwa
ke bommagobona ka thethong go uta ka baka la botagwa bja banna
ba mehleng yeno; nyatša mmago e fedile, ga e fete le maaka a
yôna kôma.

1) mafakorong -	2/6
2) dikwešimane(dikhwešimane) -	2/-
3) dišeleng	1/-
4) dikesephêrêrê	6 ^d
5) diteke	3 ^d

Thšalete - tšhalete - tšhelete: Sepedipedi ke tšhalete
eupja sebjalobjalo ba re ke tšhelete; bagologolo re re
ke tšhalete(money).

Kgaoganyô 769/770?

A kgoši e ka itloša bogošing ka noši; bakeng sa eng?

Putšhišo ye, borrawešu le bona ba be ba re ga se ya ke
e dirêga, le borakgolo ga se ba ke ba ba botša selo ka kgoši
ye kilego ya tlogêla bogoši ka boithatêlô goba ka go rata ga
yôna; ga e sa le gotlogeng gaye Mogokgomeng - Tubatse le go
fihlêla fa ga Mmameetse - Mohlaletse (1835-1895).

Ba be ba re, se ka gakantšago Bapedi Babinanoko, e ka ba mohlomongwe ge kgoši e ka tshereyana yahlakana hlôôgô, goba go fofêlwa ke madi maswafong, gomme bogoši bja dula setêtênênê ya ba noka-hlôka-boêlêlê; gomme banna ba širaširile ba beile dikotse fase. Gomme le ge go le bjalo, ke kgoši e tlo fo re bengmotse go kgôrôkgolo ya rêpha leanô, la go thekgetša go dutla ga bogoši gomme gwa bewa yo mongwe go thêka melato. Meferafišana le dikotse le dikga tša ngwaga le dikomana tša setšhaba ge mabaka a lebane. Gagešu Maroteng, kgoši e ke ke ya kgôma gomme ga se ya ke eba gôna ya go ngala bogoši: e ka ba mehlolo! Gagešu mo Maroteng kgoši ya bogoši e theola ke lehu fêla sedulong sa bogoši bja Babina(noko) ba setšhaba sa Thulare.

2034

Le ge kgoši ya setšhaba sa Bapedi go ka ba le mokgwana wo pherekantšego bomotho go yêna, ge go ka hlokege modula-sedulong; mohumagadi yo mogolo wa matiakathoka a setšhaba, ke yêna modulasedulo sa mogatšaagwe. Ke molaô le mokgwa tlhagô ya Babinanoko.

Diphetoganyô tše ka ba gôna, e ka ba mohlomongwe ge kgoši yewo e hwetše lebipi teng, fawo Marota a tlo bowêla nthagô thitong goo hlôma ntshe bogoši bja go tswalwa ga bona; gore a bogoši bo ka hloowa ke mang? Ka dithopeng tša ba ntlokgolo fêla.

Gomme ga se gwa ke go eba gona nyanyologo ya dithopa tša ntlôkgolo, se bilego gôna ke diphatloganô tša go dirwa ke baaroši ba bjaana bja kgoši: ke šupa ka Magadimane, Mampura, Kgolane le Dinkwanyane le Ramaube, bona ka baka la bojakana ka ngaka moruti Alex Merenskey, ga e le maboraborana akhwe a

mehleng yeno tšōna ke tsebagalang le tlhathollo - e tletšego. Ga go kgōnagale, ge motse ofe le ofe, ge go se na mosadi wa dikgomo tša setšhaba, gore bogoši bja Sepedi bo ka ba gōna gomme bja ba le tlhomphegō. Tabakgolo ke go tsoma mothepa wa madi a bogoši bja selete sewo gomme a nyalwa mellōtima ya Marota; goba wa kgōrō engwe e kgolo fa Maroteng go swana le Phala le Mafiri le Bogopa - Batubatse. Babinatau, Babina- kgaaga le Babinaphiri le tagologolo ba bupilego Marota ka mellotima.

Naa morwa wa kgoši a ka dula setulo sa tatagwe a phela?

Putšhišo ye, bakgalabje le ba mphathō wa Matuba a Sekhu- khune sa pele le Magōlōpō a kgošana Sepadi Thulare Morwamotšhe le go fihlela ka Manala a kgošana Mampuru Sekwati Thulare, ba ganne ba re, mokgwa owe ga se wa ke o diragala fa motse(ng) wa Babinanoko, ga e sa le go tlogelana ga rena le bagolwane ba rena kuwa ga Motšha bogologolo.

Kgoši Moukangwe, morwa wa Thobejane, o belegwe e le sefofu, gomme morwaye ga se a ke a dula setulo sa bogoši go fihlêla ge tatagwe a rōbala badimong.

Ba re le ge re kwele gore kgoši Mohube, a na a lewa ke makgēma e šetše e le mokgalabje yo a senago boekēfēlō, kgoši Morwamotšhe wa pele ga se a ke a gagaba setulo sa bogoši. Kgoši Thulare I (Sepitlamangana) e be e le motšofadi wa masetla- pelo(wa phelō e telele), barwaye ba šnēla(lekana) dibešo tše pedi le barwarragwe e le banna ba dikgōrō tša bōna le barwaye ba enetše ka basadi gomme le ditlogolo tša gagwe e banna ba

mphathō wa Matuba a kgoši Sekhukhune wa pele ibile sa Mangana sa rola dithaaga sa rōbala le tatagwe Maphutha-ditšhaba gōna gaye Mokōrōrwane - Mogokgomeng Tubatse (Steelpoort-river).

2036

Kgoši Sekwati I (Radipilo) e filo ba motšofadi a rurugile maoto (paralysed) gomme e bile a palālwā go abula go tšwa ka ngwakong, morwa Sekhukhune I e le monna le barwarragwe ba mephathō ye: Magōlōpō, Manala, Madikwa le Makgōla le Madiša e le banna; eupša ga se a ke a tlošwa goba go kgorometšwa bogošing go šuthēlēla morwaye; gape le yēna morwa a boifa mekgwa le melaō ya badimo borakgolokhukhu ba gagwe ba setšhaba sa Lellelateng - morwa wa Dihlašane.

Thulare morwa wa Sekhukhune II e be e le monna yo a godilego a hlatlangwa ke mephathō ye: Mabjana a kgošana Sekwati Sekhukhune Morwamotšhe Sekhukhune, gape e le motho yo a rutilwego Seisimane ka kgošišego e kgolo go feta tatagwe ga tshela(selēla), eupja le ge go le bjalo ga se a ke a šohlōmēla go thakanēla bogoši tatagwe a phela.

Le ge morwa yo mogolo wa kgoši a ka tomola lefata, gomme a aga felwana tsoko gagwe le ba mphathō le bakgalabje bawo ba tlogo šupja ke kgōrōkgolo, motse owe o ka se bitšwe mošate o mogolo tatagwē a phela; e ka ba bohōlōlēla go Marota Babinanoko.

Mekgwana e mentšhi ya Sepedi, e tlo kgōnagala kilillo eupja bogoši bo ka se kgōnēgē. Go bonagala gore yēna Ramatlakamoka o šegofaditše mmolālō woo: 'Vox populi, vox Dei'. Phošokgolo ya rena Babinanoko ba kgōrōkgolo ya Marota e filo ba go timeletšwa ke baaroši, mehleng ya kgoši Sekhukhune I gwa lwantšwa thuto seetša sa ditšhaba gomme megopolo tša borrawešu tša nōna mabipi le makhura, a bofora bja bogoši.

Kgaoganyô 771

Pôô ga e fagolêlwê : Ditau ga di adimane mêênô

Diêma tše pedi tše, re kwele banna ba gabo rena ge ba swere mehlamo go etša borrawešu ga ba ratile go bolêla therešo mabapi le maaka a bogoši bja setšhaba ka kôma. Diêma tša bagologolo ga se mehlamo gomme le ge di gegeya eupja di tia kgomo lenaaka.

Pôô ga e fagolêlwê: Banna ba gešu ba re ngwana wa mošimane a ka hlôka tataagwe, eupja mohlaang a tsêna molatong wa lebollo, o swanetše gore a be le moemedi yo etlogoba hlatse ya lephelo le lehu. Bjalege, le ge e le gore e ka ba tšhuwanyana wa moloko o swanetše go ba gôna go e tebêlêlêla ge e le gore ga a kgone go e polletša ka baka la boyi, ka gore batho ga go swanwê etlore ga Thipane a sekenetša setsibana e be moemedi o lebeletše ka maahlo ka noši. Ga go ngwana yo a ka fo go bolotšwa ke kgoši kantle bohlatse bja moemedi e ka ba molato wa bothogošwahla(botšopja-bja-matšopja). Ka baka lewo seêma se, ke molaš, ge go ka dirêga goba gwa hwetšwa go bolotšwa go bolotšwa mošimanyane kantle le moemedi goba baemedi.

Ditau ga di adimane mêênô: Mefaka dithipa ga di adingwane, ge o le mohloki(mofokotšana) le wene e ba le lebêkwana la gago; o iphagolêlê ye ya kageno pôwana; phate ya monna e patlêlwa thoko. Le ge ditsibana tša babolodi e le khupamarama(tšhidi-nkôkôttô) ya monglešaku goba bogošing, tšhidi ye ya babolodi e bolokwa ke kgôrôkgolo fêla. Ee, le ba metsana bawo ba ipolletšago ba epolokêla ka mekgwa ya sekgoro sa bona le mabapi ka mebino ya segagabo bona; ka mekgwa yewo ba e dirišago ka wôna.

Ditsibana tša babolotšwa: Tlhômêlô le tlhôkômêlô e kgolo go hlômêla ditsibana ka go badiwa go lekana le palo ya mphatho, le ge bahlagedi ba eketšega eupja ditsibana di lotege palong ya mmidibidi(bontšhing).

Boloyi bjo bongwe bo dirwa ka tšona, ke ka baka lewo kgoši e bago le tlhōkōmēlō e kgolo le go kgetha banna ba botegago go diša mphatho mosegare le bošego, kantle le moditi le baditana; kōma ke morwalo wo mothatathata. Bose bja yōna efoba fēla mehola ya go dirēlwa, gomme beng ba yōna ba tlemile megopolo ya bona ka manti awo a sa bonwego; ka baka la mekgwana le makatikana a dingakabaloyi, ge mphathō o se na ngakangaka goba yōna phōōkgō ya baloyi; mphathō owe goba ke wa masogana goba methepa e tlo ba papading ya dithuuri. Tšewo ke yōna mekgwana ya dirwago go thuto ya leswiswi yewo borakgolokhukhu le borrawešu ba re tlogeletšego 'hwa bja rena.

Kgaoganyō 772

A melato ya monna le mosadi e ahlolwa kgorong ya mošate; ke ge e le molato wo bjang?

Hlōōgōputšhišo ye, ga e na bolatolēla mabapi le diphapano tša banna ba bantšhi ba dilete le basadi ba bona, leagong la Marota ge monna le mosadi ba išana kgorong ya mošate, mo Maroteng, ke bohloa; melato ya malapa e bolēlwa e be e fedišwe ka teng ga lapa ka ba moloko fēla.

Ge molatwana wa lapa la monna le mosadi o ka tšwa ka kgōrō ya Mabjaneng we(sic) tsenywa mošate, ke kgobogo e kgolo gomme lapa lewo le senyegile ke thutlēgō ke moka, ibile le khādugo ke moēnō wa lōna; Marota ke ba pipitletša mabapi le boitshwaro bja malapa le semelo sa bona.

Faa Maroteng ge phapang ya lapa išiwa mošate, sekišwa(sic) ka mekgwa le melao ya Babinanoko ke tlhalanō goba go lahla mosadi goba mosadi tlhalōganō le monna. Tlhalogēlanō ya banna ba bararo e kile ya ba gōna mo kgōrōkgolo ya Marota, a ke fo re

ke banna ba bane: ba babedi ba gafetše basadi ba bona;
 bahlanōgêlwa(sic) bana le matiakathoka. Banna ba babedi ba
 tšere dikgomo gomme yo mongwe a tšeeya dikgomo eupja mosadi
 yewo e be e le moopa. Ditshekišanō e be e se go ahlolwa ke
 kgoro goba selêpê, aowaa! E be e fo ba Bauba le Phelaadi e
 kahloleng e le lena dibakamatsobê, ka gore melomo le maganō a
 lena a dumêlana tlogêlanō; ka tšeeya baana mosadi gomme monna
 a tšeeya dikgomo. Ba babedi ba re feta le ka mosadi.

Kgaoganyō 773

A dilo tša basadi di arogantšwe ka go ya ka malapa bjang?

Phetolo go putšhišo ye ya gago, mathōmō ka seēma sa bora-
 kgo lokhukhu sewa ba go laêla borrawešu, ba itše: 'Lapa ga le je
 le lengwe!' Molao woo ke wōna wo tokamilego hlogong ya monna
 yo mongwe le yo mongwe ba nyalō ya basadi ka motlao goba bontšhi.
 Lapa le lengwe le le lengwe le na le dilo tše lebanego seferō
 sa lōna le bolaudi bja tšōna: le ge dilo ka moka di le ka
 matleng le bolebeleding bja monna le ge e ka ba motho wa kgorwana
 ya gagwe. Ga go monna ofe le ofe a ka dumêlêlwago ke molaō wa
 Sepedi go fapanya goba go taboša letsōgō go tšeeya goba go
 kgwatha selo sa lapa le lengwe kantle le kwanō le tumêlêlanō
 ya mosadi wa lapa lewo.

Ga e ba monna yo bjalo, a dira ka baka la matla agagwe
 goba boomo goba go nyatša yeo mogatšaaago, gomme a diragatša ka
 boethatelo, gomme molato wa belaêlwa go kgōrōkgolo ya Marota,
 gwa phekaganollwa mosêhlêlō wa lekgōtla. Bjalo moledi a
 ethatharatha gomme mmegwa le yena a bona lewana le otiša tšhwene
 a tsēna, mabohlatse a neelwa dibobakgōrō, morōpō wa lentsho wa
 hwetšwa go monna: ka mokgwa wa seēma se: 'O tlo ruta butšhi';

e tlo neêla Motsele taba gomme selêpê se tlô galefêla kudu godimo ga monna wa go tšeeya ka matla dilo tša lapa le lengwe, ka go tshela molaô wa 'lapa ga le je le lengwe'. Molao wa 'lapa ga le je le lengwe' o boima go Babinanoko.

Naa go sêêba ga e be molato wo išwago tshêkong?

Phapanô ya tshêbanô le ge ka mabakanyana e le setlwaêlô sa lebopo la baagišane, molato ga o petagane tshêkô, ka gore badudišane ke basêbane. Ge molatwana wo bjalo o rutugile ka mokgômana Matubane a be a sêba Maredi, gomme tshêbô yewo ya kwalagala ka mokgômane Mamarege gomme ya dulêlwa ke banna ba kgôrô ya ba Bogopa, bjale mosebi a hwetšwa a le molato wa go sêba; bannakgôrô yewo ba tlo hwetša boneanyi go mosêbêla-mosebja; gomme le ge mosebi a dumêla molato eupja sehvirihwiri se sa legarephokeng o tlo lefišwa leleme la go neanya bagabo.

Mokgalabje yo mongwe wa kgoro ya Mapitsing o be a fele a re: a batho ba ka phela bjang kantle ga go sêbana? Motho goba batho ga ba go sêba ke gore ba go boifa le go go hlomphe, ga išata(sic) kgoši Mašilagatiša o a sebja. Lahlišang monakane go nya-o-eme - kegore lefišang sehvirihwiri, se tlo neanyana barwa ba Thulare ba fetana le meetse leagong. Naa kganthe diagametse ke dife, awwii! Barwa ba Sekwati tiang mpja e sa anya, go se be go gerulana ka mahlo a mabê leagong. Re banna ga se rena basadi, kgôrô ye ya morwa wa Nkwemasogana ga se ya go tswalatswaletša: aowaowaa! Bošaedi le maaka di fenywa ke phophothô fêla.